

REKONVALESCENTI IN ZDRAVI LJUDJE

Marjan Rožanc

1

Tineta ni kajpada čakal nihče. Na poti od železniške postaje do Friškoveca je srečal dve znanki, to je bilo vse. Adelo in Marto, strojepisko v uredništvu Delavske enotnosti in trgovsko pomočnico iz Preskrbe na Starem trgu. Pa še to je bilo golo naključje. Dekleti sta bili najbrž namenjeni k večerni predstavi v enem izmed mestnih kinematografov. V Union ali kam drugam. Ura na avtobusni postaji je kazala nekaj manj kot osem in prav gotovo se jima je že mudilo. Mimo Tineta sta stopili z naglimi koraki in komaj da je zaznal šumenje njunih spodnjih kril; čipk v mraku že ni utegnil opaziti. Nobena, ne Adela ne Marta, ga ni spoznala. Sicer pa je bilo videti, da je Tinetu tako še najljubše. Tak, še pred kratkim ostrižen do golega, z natrgano škatlo ameriške pomoči UNRRA, v pomečkani vojaški obleki in razvezanih čevljev, si pač ni mogel želesti, da bi se zadrževal komu na očeh.

Spotoma pa je videl še marsikaj novega. Šmartinsko cesto so medtem od viadukta dalje speljali položneje, na nekdanjem nogometnem igrišču za Kolinsko tovarno so stale avtobusne garaže in zelenojamski otroci so zdaj v mraku zbijali žogo kar sredi ulice.

Končno je zavil na domače dvorišče in se spravil s poti.

Stanovanjska vrata so se mu vdala še preden je dobro prijel za kljuko. Očeta je dobil v postelji. Na nočni omarici je gorela luč, oče pa je ležal vznak, z očali na nosu in z Upokojem pod roko. Očitno ga je spanec premagal med branjem. Ob Tinetovih korakih se je sicer zdramil in spregledal, toda za zdaj še ni mogel verjeti svojim očem.

»Se motim ali kaj,« je rekel.

Popravil si je očala in sedel k vzglavju.

»Kajpak! To je Tine!«

Tine je smehljaje odložil škatlo in se mu z rokami v bokih postavil v vrata. Oče ga je gledal z na stežaj odprtimi očmi in po pregibanju njegovih ustnic se je zdelo, da ga razburja precej več, kot mu more z jezika.

»Nič,« je rekel nazadnje, »zdaj mi ne kaže drugega, kakor da vstanem.«

Tine ga je skušal zadržati.

»Ne vstajaj,« je rekel. »Kar leži!«

Toda bilo je že prepozno. Oče se je zavalil čez posteljno stranico, stopil mimo njega in se sprehodil po sobi. Pred odprtim oknom je za trenutek obstal, vendar še kar ni mogel s pravo besedo na dan.

Tine je ves nasmejan stal v vratih in mu sledil z očmi.

»Spravi se v posteljo,« je rekel. »Tudi jaz ne kanim kaj drugega. Teh nekaj ur me je že pošteno utrudilo.«

Oče je nestrpno zamahnil z roko:

»Molči, lepo te prosim! Nisem mislil, da te bom dočakal. Zdaj bi bilo skoraj po meni.«

»Lepa reč,« je dejal Tine in stopil proti njemu. »Še tega bi se nama manjkalo. Prav to naj bi bilo v veselje. Pomiri se! Spravi se nazaj v posteljo! Takoj bom legel tudi jaz. Saj tako ali tako ne zdržim več na nogah.«

Ampak oče se je znova razburil. Spet se je sprehodil po sobi in vse je kazalo, da se še zlepa ne bo pomiril. Takšno je bilo pač njegovo veselje in menda si ni znal pomagati. No, čez čas ga je pričelo mraziti in drgetaje se je skobacal nazaj v posteljo.

»Ni mi kazalo drugega, kakor da vstanem,« je rekel.

Izdajal ga je tudi glas in naglo je pokazal na posteljo poleg sebe:

»Daj, lezi! Tako bom vsaj vedel, da si tu.«

Tine se je spričo njegove prepadenosti zresnil. Premeril je sobo po dolgem in počez in nazadnje, da bi se jima zdelo vsaj malo bolj domače in vsakdanje, je zaprl okno. Odgrnil je še posteljo in se nasmehnil.

»Prvo neumnost sem doživel že na vlaku,« je rekel.

Potem že ni več mogel molčati.

»V Novi Gradiški ali Novski,« je dodal, »ne vem več točno kje, je vstopilo neko dekle in prisedlo. Tako, nasproti meni. Od Mitrovice dalje sem bil sam, toda bilo mi je toplo in nikogar nisem pogrešal. To dekle pa je prišlo naravnost k meni in, saj veš, bilo je prvo dekle po nekaj letih. Nič nisva govorila, sedela sva vsak na svoji strani in gledala skozi okno. Meni se ni dalo kaj drugega. Bilo mi je nerodno, saj si lahko predstavljaš, v tej zmečkani obleki in razvezanih čevljih, ostrižen do golega. Pa sem molčal in zlezal vase, toda kupeji so tako tesni, da sva se kljub temu tiščala s koleni. Ni bilo mogoče drugače. Ampak ona je najbrž vedela, kako je z menoj. Kar naenkrat je vstala in odprla poln kovček rumeno zapečenih krapov in lepo narezane potice. Ponudila mi je malce sramežljivo. Bila je na bratovi poroki v Pakracu, pa so jo založili za na pot. V Zagrebu se uči neke obrti, fotografske, če se ne motim, in domače je strah, da bi bila tam lačna. Tako sva si položila kovček na noge in sva jedla. Sprva sem se branil, toda na-

zadnje sem le moral popustiti in sem založil. Pod kovčkom sva prepletla noge in sva se menila in jedla vse do Zagreba.«

Tine je zmajal z glavo in zlezl v posteljo. Oče se je medtem malce pomiril in zdaj je kakor utrujen ležal vznak, še ves v mislih na pravkar minulo razburjenje. Za sinovo pripovedovanje še najbrž ni bil prav zbran. Tine pa seveda tega ni opazal. Nemara je tudi sam obnavljal komaj pretekla doživetja; pripiral je oči in kdaj pa kdaj ga je spreletel nasmeh. Videti je bil zadovoljen, ker se še vsega tako živo spominja.

»Marija ji je bilo ime,« je rekel čez čas.

»Komu?« se je zavzel oče.

»Temu dekletu vendar,« je rekel Tine.

In spet je dodal:

»Nisem računal nanjo in tako prijetno toplo nama je bilo. Da, ko sem že skoraj obupal. Iz Kazensko-popravnega doma so me namreč spustili že včeraj opoldne. Ko sem prišel na železniško postajo v Mitrovici pa sem zvedel, da je vlak proti Ljubljani odpeljal komaj pred dobro uro. Da naslednji pelje šele ob dveh zjutraj. In kaj sem hotel? Zunaj je pričelo deževati in ostal sem v čakalnici, čeprav bi se najraje vrnil. Pomenili bi se še o tem in onem, tako pa sem bil popolnoma sam in zeblo me je. Stopil bi v restavracijo in popil močan čaj, pa nisem imel denarja, oziroma, nisem si upal. V upravi KPD so mi dali tisočak in potrdilo za popust na železnici. Ko sem si kupil vozni listek, mi je ostalo še nekaj več kot dve sto dinarjev, toda s tem si nisem upal nikamor. Nisem vedel, kako naj tudi vem, koliko po novem velja čaj. V čakalnici je visel reklamni lepak za Kombinat gume in obutve, pa sem gledal cene čevljev in razglabljal, koliko naj bi po vsem tem moral dati za čaj. Seveda nisem zaključil ničesar pametnega. Zdaj, ko sem že spregovoril, pa mi je prišlo na misel, da bi lahko povprašal kakšnega človeka.«

Očetu kaj takega kar ni šlo v glavo.

»Kajpak,« je rekel, »povprašati bi moral. Za dve sto dinarjev! Za ta denar bi lahko popil tri ali celo štiri čaje. Prav vsakdo bi ti znal povedati. To je že vendar denar. Za dve sto dinarjev dobiš tri ali celo štiri čaje z rumom.«

»To sem si tudi mislil,« je rekel Tine. »Le vprašati bi moral, ampak to mi ni prišlo niti na misel. Ne rečem zdaj, ko sem že spregovoril, tam pa se mi je zdelo vse tako tuje. Še najraje bi se vrnil v kaznilnico. Stal sem ob oknu in gledal ljudi, ki so zunaj čofotali po blatu in se prerivali pod mokrim drevjem. ‚Tu imaš zdaj prostost‘, sem si govoril, ‚zdaj lahko greš do prvega drevesa in se lepo stegneš. Edina razlika je

v tem, da tega do zdaj nisi mogel.' Navsezadnje, ko sem že skoraj obupal, pa sem naletel na dekle, na Marijo.«

»Že prav, že prav,« je dejal oče, »toda govori počasi in po naše. Razumem te komaj vsako drugo besedo.«

»Kako,« se je zavzel Tine. »Mar govorim srbski?«

»Kajpak,« je rekel oče. »Samo začel si po naše. Sicer razumem tudi po srbsko, če le ne bi govoril tako hitro.«

Tine je nejeverno zmajal z glavo. Nič manj kot oče se je zavzel tudi sam in zdaj kar ni mogel spraviti nasmeha z usten. Komaj čez čas, ko se je najbrž že ogrel in se je tudi njega lotil spanec, je spokojno zaprl oči. Pričakovati je bilo, da bo vsak čas zaspal, toda kaj kmalu je spet zaživel; domislil se je nečesa novega:

»Kaj pa fantje? Bert, Polde in Karel?«

»Tako,« je rekel oče. »Živijo. Videvam jih bolj poredkoma.«

»Pa Lenka?«

»Lenka?« je rekel oče. »Lenke ne poznam.«

»Kako to,« je dejal Tine. »Še pisal si mi o njej. Prišla je po moj naslov. Ko sem bil še pri vojaki. Še preden so me zaprli.«

»Kajpak, saj se je spominjam,« je rekel oče. »Le tega nisem več vedel, kako ji je ime. Prišla je po tvoj naslov. Prijetno dekle je bilo videti. Toda od takrat je menda nisem več srečal. Samo enkrat sem jo videl. Zdaj je morda ne bi niti spoznal.«

Za trenutek je obmolknil in se zamislil.

»Še vseh se spominjaš. Prav nikogar nisi pozabil,« je rekel. »Kaj pa Ruse, te si pozabil?«

Tine bržkone ni pričakoval tega vprašanja. Vsaj od očeta ne.

»Ne vem, kaj naj ti rečem,« je dejal. »V zaporu ne moreš pozabiti niti malenkosti in mislim, da tudi na Ruse še nisem pozabil. Pač pa je tu še nekaj drugega. Ko sem prišel v Mitrovico, še ves zaletel in kljubovalen, me je prijelo drugače. 'Kar naj,' sem se tolažil, 'če nič drugega, bom po prestani kazni lahko rekel, da je nekaj vendarle za menoj.' Da sem postal zrel človek, da je za menoj velika preizkušnja ali kaj takega. Na Ruse kratko in malo nisem več mislil. Živel sem ob misli, da bo prišel čas, ko bom stopil pred portal, na cesto, in bom premeril kaznilnico z občutkom, da sem pripravljen še veliko trpeti. Ko bom rekel: tu je ostalo nekaj let mojega življenja, tako nekako, in mi bo več ali manj vseeno. Povrh vsega so zaporniki pripovedovali, da vsakomur, ki je odslužil svojo kazen, dodelijo dva miličnika, ki ga pospremita do železniške postaje in stojita ob njem vse do odhoda vlaka. Pa ni bilo nič od tega. Stopil sem na cesto, s tole UNRRA škatlo pod pazduho, pred upravnim poslopjem pa so svobodnjaki odmetavali

zadnji sneg in me gledali z nevoščljivimi očmi. Bilo je hladno in vtaknil sem roke v žep in jo ubral naravnost na železniško postajo. Ne da bi postal ali se vsaj enkrat ozrl. Nazadnje je človeka samo malo sram in nič drugega.«

»To boš že prebolel,« je rekel oče. »Če le ni kaj hujšega, bo to minilo kar samo po sebi. Brž ko se boš postavil na noge. In samo to imej na umu! Berta, Poldeta in onega tretjega, kako mu je že ime, pusti lepo v miru. Nič nimam proti njim, dobri fantje so, pa tudi Lenka, prav prijetno dekle je bilo videti... Toda za zdaj, ker te poznam, te prosim, pusti jih v miru. Najprej se postavi na noge. Poišči si službo, najprej to. Zdaj ni več tako, kakor je bilo svoj čas. Delo se je pričelo ceniti s prave strani in nikjer ni zapisano, da tudi pri nas ne bi smel biti kdo brez posla. Zato si uredi svoje stvari in povprašaj v Mladinski tiskarni. Tam si bil na praksi in morda te bodo še radi sprejeli. Saj veš, nimam za oba. Če pokojnina ne bi bila tako majhna, že zdavnaj ne bi več delal. Pa tudi od plače... Ne bi mogla živeti oba.«

Tine je vzdihnil in sklenil roke za tilnik.

»Ves ta čas nisem niti enkrat pomislil, da bom moral še kdaj na delo. Vsaj v litografijo ne. Ti tako veš, zmerom sem si želel, da bi bil novinar.«

Sicer pa je bilo kaj kmalu tako, kakor da očetovih nasvetov sploh ni poslušal. Zaprl je oči, ko pa se je spet zdelo, da bo vsak čas zaspal, se je zagledal pod strop. Na obrazu se mu je poznalo, da razpreda povsem drugačne misli.

»V Mitrovici, ko sem čakal na vlak,« je rekel, »sem gledal skozi okno. Zunaj je pričelo deževati in ljudje so se razkropili po drevoredu kakor brez pameti. Nazadnje je ostal med drevjem samo še invalid, ne vem kakšen invalid... Samo eno nogo je imel. Opiral se je na bergle. Tudi njemu se je mudilo, pa ni mogel nikamor. Cesta se je hipoma spremenila v blato in bergle so se mu vgrezale vse pregloboko. Stal je sredi ceste in scejalo se je nanj, a hotel je pod streho onkraj drevoreda. Ločilo ga je samo nekaj korakov. Potrebni so mu bili samo trije ali štirje koraki, saj razumeš, kaj mislim... Ne moreš stopiti, če nimaš nog.«

2

Oče je vstal še preden se je do kraja zdanilo. Za oknom je bilo že videti delavce, ki so hodili v smeri Kemične tovarne in Saturnusa, toda v sobi je bilo še mračno. Oblekel se je neslišno in po prstih stopil do vrat. Menda ni hotel prebuditi še Tineta, ko pa se je na vratih obrnil, ga je ujel z odprtimi očmi. Tine je bedel že pred njim.

»Pa mati?« ga je vprašal.

Očeta je iznenadilo tudi njegovo vprašanje.

»Ne vem, kje se potika,« je rekel. »Odkar sva ločena, se ne zanimam več zanjo in tudi srečam jo le redko kdaj. Zdaj menda živi pri neki branjevki na Poljanah. Obdelujeta vrt in prodajata zelenjavo. Kajpak, pri vsem tem še ni prenehala s pridigami o prihodu božjega kraljestva.«

»Branjevko poznam,« je rekel Tine. »Pred leti, ko sem bil še mlajši, sem moral vsako nedeljo z materjo. Tam, na Poljanah, so brali Sveto pismo.«

»Zdaj nikar ne hodi tja,« je dejal oče. To je rekel že nestrpno in kakor je bilo videti, je postal tudi nejevoljen. »Jo boš že srečal, mater, mislim, saj ima veliko opraviti v mestu. Pred tednom ali kdaj mi je sodišče poslalo poziv. Tožila me je zastran preživnine. So jo že nahujskali, tisti njeni... Na sodišču sva bila oba, toda saj veš, kako je med nama. Spregovorila nisva niti besede. Mene je imela jeza in komaj sem se premagoval. Le pomisli, nikdar ni delala, zdaj pa zahteva del moje pokojnine. Ni tako nora, kot mislijo zdravniki. Presneto je pametna in še zdaj, kadar koli pomislim na to, se razjezim. Babnica je odšla, ker noče živeti z menoj, z brezvercem, moj denar pa bi ji prišel prav.«

Umolknil je sredi vneme, še preden se je dobro razvnel, vendar še ob pravem času. Tine ga namreč ni bil voljan poslušati dalje. Že nekajkrat mu je hotel poseči v besedo, končno pa se ga je obranil tako, da je planil iz postelje in se zamotil z oblačenjem. Po vsej verjetnosti je mislil o materi precej drugače. Sicer pa je to čutil tudi oče. Ob koncu se je zmedel in ni mu kazalo drugega, kakor da se pobere v kuhinjo.

V sobo se je vrnil že do kraja opravljen.

»Tako, zdaj grem,« je rekel. »Ti pa le glej! Najprej zastran službe. Opoldne se oglasi v bolnišnici. Obedoval boš v menzi.«

»Že dopoldne bom v mestu,« je rekel Tine.

Po očetovem odhodu pa ni vedel, kaj naj bi že zdaj. Medtem se je zdaniilo tudi v sobi in kakor hitro se je umil, je spravil v kraj škatlo, oziroma tisto, kar je bilo v njej; nekaj malega vojaškega perila, menažno skodelo in dve ali tri knjige. Potem se je ustopil pred omaro, v kateri so visele obleke. Najprej je pomeril suknjič, pa se je celo tako, ob na pol golem telesu, kaj hitro prepričal, da mu je že zdavnaj urastel. Naglo je oblekel še površnik, toda v njem ga je še bolj vezalo; kljub prizadevanju si ni mogel zapeti niti enega samega gumba.

Tako je odšel brez površnika.

Že na dvorišču si je prižgal cigareto in vse je bilo tako, kakor da se je namenil samo do brivca na kraju Tovarniške ulice. Ni mu bilo videti, da je pred njim pot v Mladinsko tiskarno. Pred trgovino na vogalu Središke ulice je celo obstal. Po krajšem preudarku je zavil v smeri tramvajске postaje, toda že pred avtobusnimi garažami se je zgubil za vrtnimi vrati stanovanjske hiše v Ljubljanski ulici. Najbrž si le ni mogel kaj, da ne bi pogledal še kam drugam.

Gospa Koch ga je slišala že na stopnišču. Prihitela je na mostovž in ni več utegnila obrisati rok v predpasnik. Na mostovžu so ji namreč omahnile ob telesu.

»Poglej ga, fanta,« je rekla. »Pa si se le vrnil.«

»Menda niste mislili, da me ne bo,« je rekel Tine.

»To ne,« je rekla gospa Koch in se oprijela njegovega zapestja. »To ne, toda naš Polde je bil medtem že pri vojaki in zdaj je že več kot leto dni doma. Če človeka ni dolgo, kar ne mislimo več na to, da se bo še kdaj vrnil.«

Stala sta na ozkem mostovžu, skoraj med strešniki, in ni jima prišlo na misel, da bi se prestavila drugam. Gospa Koch se je oklepala Tinetovega zapestja in najbrž ji je to pomagalo, da si je opomogla od začudenja. Tine pa je imel v mislih že Poldeta.

»Kje pa je zdaj?« je rekel.

Gospa Koch je zmignila z rameni.

»Mar misliš, da vem. Odkar ni več mladinske pisarne, odkar je v župnišču otroški vrtec, že nekaj let sem, sploh ne vem več, kje hodi. Že navsezgodaj jo ubere proti Kodeljevemu.«

»Že vem,« je rekel Tine. »za progo. Tam je gostilna.«

»Morda tja,« je dejala gospa Koch. »Včasih staremu pripoveduje, da balina ali igra nogomet. Ne vem, koliko je resnice v tem, fant mi prav zares dela velike preglavice. Uči se še kar pridno in zdaj, ko je vojaščina že za njim, pravi, da bo že prihodnjo pomlad pri kruhu. Ob knjigah ga sicer ne vidim veliko, toda to mu kljub temu verjamem. V šoli že od nekdaj ni imel težav. Ampak za noben denar ga ni mogoče zadržati doma. Zmerom ga vrag nosi okrog. Z dekletom je drugače. Pride iz službe in se ne gane nikamor. Večkrat jo moram naravnost pri-ganjati, da se preobleče in da gresta s sestrično, z Adelo, vsaj malo na lepše. Ko da je življenje samo služba in nič drugega. No, danes je kot nalašč ostala doma...«

Gospa Koch se je sklonila v vežo in zaklicala:

»Marta! Tine je prišel!«

Potem se je spet obrnila k fantu in v isti sapi nadaljevala:

»Sinoči sta bili z Adelo v kinu, davi pa ji nekaj ni bilo prav, in rekla sem ji, naj ostane doma. Saj se bo tako in tako lepega dne pretegnila. Delo in samo delo. Res pa je tudi to, da z njo nimam niti pol toliko skrbi kot s fantom.«

Pogledala je v vežo in spet zaklicala:

»No, pridi se vendar pokazat!«

Tine je stopil na prag in se v napetem pričakovanju zagledal proti sobi. Toda za sobnimi vrati je bilo za zdaj še vse tiho.

»Marta!« je zaklicala gospa Koch. »Pokaži se vendar! Tine je prišel.«

»Pustite jo,« je rekel Tine in se obotavljivo vrnil na mostovž. »Morda se še ne počuti tako dobro...«

»Kaj še,« je rekla gospa Koch. »Tako hudo spet ni. Le tako čudna je včasih, da jo kar ne morem več razumeti. Ko da ji sploh ni za ljudi. Pa se temu ne bi čudila, če tudi ljudem ne bi bilo zanjo. A jo imajo vsi radi. Še strankam v trgovini se je tako priljubila, da so potem, ko se je preselila iz Preskrbe na Starem trgu v trgovino na Šentpeterski cesti, domala vse prišle za njo. „Nihče nam ne postreže tako kakor Marta,“ pravijo. Toda govori res ne veliko. Le včasih, ko sva sami, mi pripoveduje, kako je bilo v partizanih. Menda kar ne more pozabiti tega.«

Gospa je bila sprva vsa zbegana, ko da zdaj že ne ve, kam naj se še obrne. Potem je sklenila roke in med pripovedovanjem, ko se je malce zanesla, se ni niti enkrat zganila. Zamaknila se je med strešnike in govorila je kakor na pamet. Končno se je spet domislila:

»Marta!« je zaklicala. Toda videti je bilo, da sploh ne računa več nanjo. S hrbtom obrnjena proti veži je nadaljevala: »Poleg tega je kot nalašč za dom. In prav to je tisto... Rada bi vam pokazala tudi kavč. Pretekli mesec si je namreč kupila kavč in počasi si bo spravila skupaj še vse ostalo pohištvo. Vsak dinar obrne tako, da je prav. Zmerom pravim: Blagor tistemu, ki jo bo dobil.«

Tine je še enkrat stopil na prag in pogledal v vežo. Pridružila se mu je tudi gospa Koch, vendar se je zdelo, da je že obema neprijetno. Marti menda res ni bilo zanju. Tine se je malce užaljeno vrnil na mostovž. Ko je gospa Koch stopila za njim, je stal z eno nogo že na stopnišču.

»Se bova že še videla,« je rekel. »Oglasil se bom opoldne. Takrat bo najbrž doma tudi Polde.«

Gospa Koch mu je samo prikimala.

Seveda Tine že ni pričakoval kaj več in nemudoma jo je pobral s stopnišča. Pa ne samo od tod. Tudi od hiše in avtobusnih garaž. Bržkone mu zdaj ni več kazalo, da bi se še zamujal. Sonce je medtem obsijalo vlažna pročelja hiš, da je bilo tu in tam videti že suhe zaplate. A Tine je menda vedel, da se to zgodi v Ljubljani šele sredi dopoldneva.

In ni se uštel. Ko je hitel mimo bolnišnice, je ura na šentpetskem zvoniku kazala nič manj kot deset. Spotoma se je zadihal in zdaj se ni več priganjal, pač pa si je izbral bližnjico in zavil na Poljanski nasip.

Za uvoznimi vrati v Mladinsko tiskarno je obstal. Morda je pričakoval, da bo moral svoj prihod pojasniti tudi vratarju in prvi trenutek ni vedel, kako in kaj. Toda to ni bilo potrebno. V prehodu ga ni zadržal nihče in še prehitro se je znašel na betonskem dvorišču. Kar naenkrat je bila pred njim enonadstropna zgradba, kjer so v pritličju bučali offsetni stroji. Hrumenje ga je za trenutek prevzelo, da se je nekajkrat zapored skoraj preplašeno ozrl okoli sebe. Naposled se je zbral in pohitel v nadstropje dvoriščne zgradbe.

Pred vrati v litografsko risalnico pa je spet negotovo obstal. Nemara je pozabil, da so to le vrata v predsobo. Tam je sedel oddelkovodja in njegova pisarniška moč, medtem ko je bila risalnica šele za snetimi dvokrilnimi vrati. Iz predsobe je bilo videti dolgo vrsto miz, za katerimi so sedeli litografi. Ko je Tine vstopil, so dvignili glave in se do zadnjega zazrli vanj.

Oddelkovodja je vstal izza mize in razširil roke.

»Ulaamec,« je rekel. »Spominjam se vas.«

Tine mu je stisnil roko. Za zdaj je bilo videti, da je prišel kar tako, na obisk, in nima nobenega drugega namena. Mimogrede je pogledal v risalnico in smehljaje pokimal; nekaj litografov je poznal, ker so se mu tudi oni nasmihali. Ostali, ki so se zagledali vanj predvsem iz radovednosti, so sklonili glave v pomenek. Očitno so sklepali o njegovem imenu.

»Presenečen sem,« je rekel oddelkovodja. »Z vami že zdavnaj nisem več računal.«

»Kako,« se je zavzel Tine. »Menda me niste zapisali med mrtve.«

»Kaj še,« je rekel oddelkovodja. »Le fantje prihajajo in odhajajo, eni k vojakom, drugi domov. No, zadnje čase sem mislil, da smo že vsi skupaj.«

»Po vsem tem,« je dejal Tine, »prav gotovo nimate mesta tudi zame.«

Oddelkovodja je napravil sočuten obraz.

»Ne,« je rekel. »Prav žal mi je, ampak res ne. Mesta ni nobenega.«

»To sem si mislil,« je rekel Tine in stopil okoli mize.

»Takole je,« je dejal oddelkovodja in stopil za njim. »Ni naša krivda. Pravzaprav, takoj po osvoboditvi, ko je bilo povsod veliko nepremišljenosti, smo se ušтели tudi mi. Saj veste, takrat so nas zapustili še zadnji tuji strokovnjaki in ostali smo tako rekoč brez litografskega kadra. Poskrbeti smo morali za mlade moči in kot kaže, smo vas sprejeli preveč...«

Tine ga je sprva poslušal domala neprizadeto. Šele čez čas se je zavedel, da po vsem tem res ne more računati s službo in se obrnil od njega. Oddelkovodja pa je govoril kolikor je pač mogoče živo in prepričljivo. Med pripovedovanjem si je pomagal z rokami, konec koncev pa je Tineta pogledal še z drugačnimi očmi in povesil roke.

»Sicer pa,« je rekel, »vi sploh še nimate delovnih let.«

»Nimam,« je dejal Tine. »Kako naj jih imam?! Po šoli sem moral k vojakom kakor vsi ostali. Domov sem prišel šele včeraj.«

»Vem, vem,« je rekel oddelkovodja. »Z vami je bilo drugače. Dolgo vas ni bilo na spregled in prav to je tisto. Vprašanje je tudi, če vam je sploh še kaj ostalo? Mislim, od tistega šolskega znanja?«

Tine je zmignil z rameni:

»Poizkusiti bi moral z delom.«

Oddelkovodja je spet dvignil roke, tokrat od vsega.

»Pravzaprav,« je rekel, »stopite k tajnici. Jaz tako ne odločam o sprejemu novih delovnih moči. Morda vas bo kljub temu sprejela, če je le ne bo motilo to, saj veste kaj, da prihajate šele po nekaj letih.«

Tine je odkimal. Ni se mu zdelo vredno, da bi se oglasil še pri tajnici.

»Potem vam preostane samo še pot na Grafiko,« je rekel oddelkovodja. »Tam je Združenje grafikov, ki posluje že več let. Tam najbolj vedo, kako je z delovnimi mesti in vsi se zatekajo tja. Naposled pa imate na razpolago še Posredovalnico za delo.«

Za zaključek se je kislo nasmehnil. Tine ga je poslušal do kraja in kajpada ni prezrl niti tega. Toda za njegovo zgovornost mu je bil bržkone celo hvaležen, že zato, ker je medtem skoraj nemoteno urejal svoje misli. Ko je oddelkovodja umolknil, mu je stisnil roko in nemudoma stopil do vrat. Litografi se še niso vrnili k delu. Menda so ga pričakovali medse, toda Tine je bil še vse preveč razmišljen, da bi vedel, kaj hočejo. Pomahal jim je z roko in se spravil v hodnik.

Na dvorišče je prišel z rdečico na obrazu. Videti je bil na vso moč razburjen. Najbrž še sam ni vedel zakaj, toda to ga pač ni moglo pomiriti. Komaj da je pogledal po oknih v prvem nadstropju, za katerimi so sedela dekleta in ropotala z računskimi stroji, že jo je pobral na cesto. Moral je malce navkreber, do Zmajskega mostu, tu

pa je bil videti že tudi utrujen. Ozrl se je okoli sebe, kakor da išče oporo, nakar je brezglavo odšel do slepega zida, pred katerim je nekaj ljudi bralo Ljudsko pravico. Obstal je za njimi in s pogledom preletel po naslovih, toda od vsega tega mu ni mogla ostati niti črka. Prečkal je cesto in se spustil po stopnicah na trg. Ob stojnicah z lončarskimi izdelki je bilo pričakovati, da bo zdaj zdaj zašel med vrče, ki so stali po tleh, pa se je pravočasno naslonil na stojalo za kolesa. Najbrž ga je obšla le trenutna slabost.

To je bilo po svoje tudi dobro. Če nič drugega, ga je pripravilo do tega, da je na Poljanski cesti zavil v zajtrkovalnico in popil skodelico mleka. Ko se je vrnil na cesto, je zmajal z glavo in se nasmehnil. Ampak za zdaj si menda še kar ni upal dalje. S pločnika si je ogledoval pisane senčnike na trgu, pod katerimi so se prerivale ženske s prav tako pisanimi torbicami. Zganila ga je šele misel na mater.

Odšel je vzdolž Poljanske ceste, in kakor je bilo videti, mu hoja ni bila več težavna. Spotoma je s konci prstov lovil prekratke rokave in si jih skušal nategniti do dlani. To mu ni uspelo, pa se je premislil, vtaknil roke v žep in si potisnil hlače čez boke, da so mu hlačnice segle do gležnjev. Končno je opustil tudi to in jo ubiral dalje kolikor je bilo mogoče sproščeno. Ostali ljudje so tako in tako nosili površnike in s svojim neobičajnim videzom se je moral sprijazniti prej ko slej.

Mater je dobil že na dvorišču. Kakor hitro ga je ugledala, se mu je zadenski umaknila v vežo. Morda ga ni spoznala, utegnilo pa bi biti tudi to, da ga je hotela pričakati na samem. Tine jo je kajpada razumel in stopil je za njo kar se da previdno, kakor da drug drugemu pripravljata presenečenje. Ko je obstal v vratih, ga je mati pozdravila z nasmehom. Toda bilo je tako, kakor da je prišel na obisk, pa je malce nejevoljna in zadržana zaradi tega, ker prihaja poredkoma in komaj za kakšno uro.

»Saj sem vedela, da prideš,« je rekla.

Zdaj se ni mogla premagovati dalje in Tine jo je prestregel na prsi. Vendar samo za kratek čas. Kaj kmalu se mu je namreč iztrgala in si ga v primerni razdalji ogledala od nog do glave. Potem se je nečesa domislila; pohitela je h komodi, na kateri je stal gramofon in med ploščami poiskala WATCH TOWER BIBLE.

Odprla je gramofon in vzradoščeno pogledala čez rame.

»Poslušaj,« je rekla. »Zdaj, ko imamo že plošče.«

Tine se je nasmehnil.

»Pustiva zdaj to,« je rekel. »Vse drugačne skrbi imam.«

»Poslušaj,« je dejala mati. »Se ti bo že objasnilo. Ni mogoče, da tega ne bi razumel.«

»Pustiva zdaj to,« je rekel Tine. »Že vse vem. Pred leti se je Kristus vrnil v tempelj in prevzel oblast v Jehovovi cerkvi. Takrat se je pričel potres, medtem ko je druga svetovna vojna začel konca. Tako duhovniki kot naša oblast so od tega sveta in nad vse pride Harmagedon. To je čas, o katerem govore preroki. Jehova bo pokončal Satanovo organizacijo in vse njene pripadnike. Rešili se bodo samo ljudje dobre volje. Ti bodo slišali Gospodov glas in se bodo zbrali okoli Siona.«

Mati se mu je prizanesljivo nasmehnila:

»Seveda veš. Morda celo razumeš. Toda potrebno je verovati.«

Pogumno se je obrnila h gramofonu in poiskala ročico.

»Pustiva zdaj to,« je rekel Tine in jo prijel za roko. »Zdaj mi ni do tega, pa tudi časa nimam toliko. Pomeniva se o drugih stvareh, saj se že dolgo nisva videla. Poiskati si moram službo in nisem zbran za kaj takega.«

Mati je zadržala njegovo roko in se mu zazrla v obraz. Menda je bil zanjo vse preveč nedoumen, pa ga je gledala začudeno in ga stresala za roko. Naposled se je prepustila njegovemu pogledu in na vsem lepem je bila videti popustljivejša. Pa tudi potrta. Odstopila je za korak in mu odmaknila tudi pogled.

»Mislila sem, da prideš drugačen,« je rekla. »Tačas si videl in doživel veliko slabega.«

»Morda res,« je rekel Tine. »Toda zastran tega se ljudje zatekajo k bogu ali k ljudem. Različno, kakor kdò. Vidiš, jaz še zmerom računam z ljudmi.«

Mati je preteče dvignila roko:

»Ne boš tiho...«

Pa je kakor izgubljena stopila po sobi. Roke si je sklenila na prsi in obstala je šele pred oknom, kjer se je zagledala čez vrt. Potem se je neslišno vrnila od okna in spotoma je kanilo vanjo nekaj prejšnje upornosti.

»Poslušaj,« je rekla. »Vsaj to.«

»Nikar,« je rekel Tine. To je dejal že skoraj brez odpora in kar nekam skrušeno se je spustil na stol. »Pomeniva se o čem drugem, sicer grem. Tako in tako moram pogledati še za službo.«

»Kaj bi tisto,« je rekla mati. »Še preden boš kaj priča zaslužil, bo vsega konec. Pravim ti, da ni več vredno prijetei za delo, zakaj vse, prav vse, kar je zapisano po prerokih, se je že izteklo. Pred nami je samo še Hermagedon, ko ne ostane kamen na kamnu, ki se ne bi zrušil. Kaj res ne veš, da se bojim zate?! Spravi se z Gospodom in zaživela bova lepo v miru. Samo zato sem te čakala.«

Takoj nato ga je pogledala z nenavadno jasnimi očmi.

»Saj imaš vendar očeta,« je rekla. »Mar nimaš očeta, da bi tačas skrbel zate. Seveda, nič ti ni treba delati, on naj skrbi zate. Tako je rekel pred sodiščem in tako naj bo. Meni ne more pomagati, ker ima sina, ki mu je dolžan pošiljati pakete. Naj se pobriga zate, teh nekaj mesecev še, ti pa poslušaj!«

Spet je bila pri gramofonu. Tokrat ga je zakrila s telesom in še preden je Tine vstal in pogledal čez njene rame, ga je navila do konca. Roke ji sicer niso rabile najbolje, toda gramofona je bila že vajena. Sprožila ga je naglo in prav tako hitro je nastavila iglo. Tega uspeha se je močno razveselila in vsa iz sebe se je smehljaje naslonila na komodo.

»Ime Jehova,« je spregovoril moški glas, »pomeni edino resničnega Boga, ki stoji nad vsemi. To ime pokazuje na namen, ki ga ima s svojimi stvarjenji. On je vsemogočni Bog. To pomeni, da je njegova oblast brezmejna in se mu nihče ne more upirati. Jehova je izbral dve glavni poti, po katerih lahko človek pride do spoznanja. Prvič tako, da spozna Stvarnikova dela, drugič po besedi, ki jo je razodel. Po bibliji, ki ji pravimo tudi Sveto pismo.«

Tine je stal ob komodi in lovil na uho. Toda kaj kmalu se mu je zazdelo, da tudi mati tega ne more jemati preveč resno in je dvignil iglo s plošče. Mati se je medtem prestavila za zid in zdaj se je komaj opazno smehljala. Menda ni več poslušala. Zamaknila se je skozi okno in bržkone je bila v mislih že nekje daleč od tod. Tako sprva ni pogršila nobenega glasu, nenadoma pa se je odtrgala od zida in se postavila na sredo sobe. Našobila je ustnice in se vsa zbegana zazrla v Tineta. Ta je pridrževal iglo nad ploščo, ki se je vrtela dalje in oglašala le ob vsakem obratu. Mati pa seveda ni prišla do glasu. Z velikim naporom je pregibala ustnice in z vsem svojim telesom je bila na tem, da zaihti.

Konec koncev se je sprostila.

»Glej ga, glej,« je rekla. »Ni mu mar za Gospoda.«

Tine je brezvoljno vrnil iglo na ploščo. Tedaj je mati s počasnimi in tihimi koraki stopila do komode. Gledala ga je drugače in čutiti je bilo, da je pripravljena na spravljivo kretnjo. Tine je vzel njeno roko in se zastrmel predse. Tako je stal še potem, ko se je plošča že iztekla.

Mati se je previdno dotaknila njegovega ramena:

»Prevzelo te je. Vidim, da te je prevzelo.«

»Morda res,« je rekel Tine. »Toda zdaj kljub temu grem.«

Pa je še zmerom držal njeno roko. Zdaj ga je bila namreč vesela in najbrž je kar ni mogel pustiti same. Potegnil jo je za seboj, čeprav samo za nekaj korakov; z roko v roki sta stopila na dvorišče.

Tu sta se vendarle poslovila.

»Saj še pridem,« je rekel Tine.

Na Poljansko cesto je prišel nič kaj vedrega obraza. Mati mu bržkone ni bila v pogum. Poleg tega je moral še na Grafiko in zdaj se mu je že zares mudilo. Skoraj ni imel več časa za premišljevanje.

K sreči je na Ambroževem trgu naletel na tramvaj. To kajpada ni bilo niti vredno premisleka; skočil je vanj in se za borih petnajst dinarjev pripeljal vse do železniške postaje. Kar naenkrat se je znašel pred Grafiko.

Pa tudi v poslopju samem se ni zamudil dolgo. Za vhodnimi vrati je visel hišni raspored, treba mu je bilo samo v prvo nadstropje. Tam sta v prostorni pisarni samevali dve priletni uslužbenki in ena izmed njiju je nemudoma vstala in mu odprla vrata v kabinet, kjer je sedel mlajši moški. Ta ga je pričakal na nogah in tudi pred njim se ni premislil in sedel. Tine pa se je malce zmedel, pač tako, kakor vselej pred ljudmi. Kakor da ne pozna njihovih navad in so mu vsi do kraja nedoumljivi.

»Litograf sem,« je rekel. »Zaposlitev bi rad. Včeraj sem prišel iz vojske.«

»Kot nalašč,« je rekel moški. Menda se ga je že nagledal, pa se je sklonil nad mizo in pričel brskati po razmetanih papirjih. Zdelo se je, da je zadeva že do kraja urejena in mu je samo še v zabavo. »Že včeraj, ko ste bili najbrž še na vlaku, smo računali z vami. Mislim, prišlo je pismo. Štajerska tiskarna v Mariboru nujno potrebuje litografskega risarja. Prekleta smo ekspeditivni. Pri priči lahko odpotujete v Maribor in sedli boste naravnost za litografsko mizo. Pri priči, pravim. Danes smo že tako drugega v mesecu.«

Med papirji je našel pismo in se zravnal. Ko je pogledal Tineta, pa je bil še sam presenečen. To je bilo zanj vendar tako enostavno, fant pa je bil videti ves iz sebe.

»Morda želite še kakšne podrobnosti,« je rekel. »Plača po tarifnem pravilniku. Podjetje vam je dolžno priskrbeti stanovanje. Sicer pa, kaj bi vam tvezil... Tule je pismo in preberite si ga sami. Na njem je žig. Tajnica ga je zavedla v našo korespondenco in to vam je hkrati tudi priporočilo. Če pa bom utegnil, jim bom še danes telefoniral, Mariborčanom, mislim. Če ste voljni namreč...«

»Seveda,« je rekel Tine. »Saj mi ne kaže drugega. V Ljubljani tako ni nič primernega.«

»Res nič,« je rekel moški. »Preveč vas je.«

Preganil je pismo in ga zaupno izročil Tinetu. Obenem ga je ujel za roko in mu jo oblastno stresel.

»Srečno pot,« je rekel. »Tiskarno so pred kratkim obnovili, da, skoraj nova je. Mesto je živahnije od Ljubljane. Vina je tudi tam veliko, ampak dobrega vina. Kar zavidam vam. Kozarček ali dva ga zvrnite še na moje zdravje.«

»Prav rad,« je rekel Tine.

Potem se ni več obotavljal. Stekel je postopnišću navzdol in dobro, da se je ujel v zaprto krilo vhodnih vrat, sicer bi se ustavil šele sredi ceste. Pisma seveda še ni utegnil spraviti. Morda bi se mu zdelo za malo ali celo smešno, da bi ga zdaj kratko in malo vtaknil v žep. Tako ga je še zmerom držal v roki, toda videti je bilo, da pravzaprav ne ve, kaj bi z njim. Za vogalom je stopil k izložbi Kmečke knjige in ga odprl.

Vse je bilo res!

Zdaj je pismo vtaknil v žep in ni vedel, kaj naj bi s seboj. Končno je pogledal na uro na avtobusni postaji in jo ubral proti Friškovec. Pred bolnišnico je prišel že ob dveh. Oče se je najbrž že naveličal čakanja, pa je pričel kramljati z vratarjem, toda Tineta je kljub temu opazil že skozi okno. Pričakal ga je v hodniku.

»No?« je rekel.

Tine mu je izročil pismo.

Oče ga je naglo preletel.

»Srečo imaš, fant,« je rekel.

Toda Tine se je bržkone že malce unesel. Skomignil je z rameni in molče stopil za očetom, ki ga je odpeljal čez bolniški park v službensko menzo. Oče je bil s pismom v rokah videti zadovoljnejši, toda moral je svojo pot. Zadržal se je le toliko, da je Tineta priporočil dekletom v menzi. Te pa so ga že pričakovale in so mu postregle kar v kuhinji.

Ampak Tine ni imel obstanka niti pri jedi. Ni bilo dvoma, da mu tekne, toda prav vse, kar so mu dekleta prinesla na mizo, je naglo zmetal vase in kaj kmalu je bil spet na cesti.

Tod pa pravzaprav ni vedel nikamor. Kar na slepo je odšel do šentpeterske cerkve in videti je bilo, da se tudi s preobloženim želodcem ne počuti najbolje. Sedel je na klopi v Hrvatskem parku. Sicer pa bi utegnilo biti vmes tudi kaj drugega. Morda se je komaj dodobra zavedel, da bo moral že jutri na pot in mu tudi to po svoje ni bilo všeč. Bržkone je računal drugače. Komaj se je vrnil in prav gotovo je bilo v njem tudi nekaj pričakovanja. Računal je na kakšno veselo snidenje ali kaj takega. Zdaj pa je moral na pot in nemara je spoznal, da je za nekaj od tega že prepozen, medtem ko mu je bilo za vse drugo prekmalu.

Tako je obsedel na klopi v parku. Komaj da je kdaj pogledal med veje in na uro v šentpeterskem zvoniku. Na hišah za parkom so mu številna okna odsevala sonce, za drevjem je zvonil tramvaj, za bolniško ograjo so stali bolniki in se zazirali v park. Tod so bili po klopeh še drugi ljudje in vsakdo je razpredal svoje misli. Ob tem pa so vsi lovili sonce, ki ni bilo tako močno, da bi jih ogrelo in so se nazadnje na pol prezebli razšli. Drug za drugim.

Tine se je spet odpravil proti mestu. Na Taboru si je ogledal vse hiše, ob katerih je stal grušč in so jih še pred kratkim dvignili za nadstropje ali dva. Prav res, nikamor se mu ni mudilo, stopal je počasi in izbiral si je predvsem nove ulice. Tako je šel skozi Čufarjevo in se zadržal ob kotalkališču. Najbrž so bili tudi drsalci, ki so se poganjali po betonski plošči, zanj nekaj novega. Tu je stal toliko časa, da je pozabil na smer, od koder je bil prišel, in se je vrnil na Resljevo.

Posedel je tudi v parku pred železniško postajo.

Svoj sprehod je zaključil na Miklošičevi cesti.

Pred kinom Union je naletel na Lenko. Ugledala sta se oba hkrati, le nekaj korakov vsaksebi, vendar še nista mogla skupaj; Lenka je namreč stala med ljudmi, ki so se ta trenutek vsuli iz kina. Oba sta stopila na prste, da se ne bi zgrešila, Lenka je dvignila še roko:

»Kdaj?«

»Včeraj.«

Tinetu je uspelo, da se ji je približal. Ujel jo je za roko in umaknila sta se na rob pločnika. Sprva kajpada nista prišla do besed. Tine je držal njeno roko, ker se je zdelo, da bi mu jo ljudje še zmerom lahko odnesli za seboj. Lenka je bila videti nestrpna, sicer pa je bilo prvo presenečenje že za njima.

»Minila je cela večnost,« je rekla Lenka. »Še večji si in še bolj suh.

»Šest let, nič več in nič manj,« je rekel Tine. »Z vojaščino vred.«

»Toliko,« se je zavzela Lenka. »Celih šest let?«

Tine jo je potegnil za seboj čez cesto.

»Točneje pet let, deset mesecev in sedemnajst dni.«

Pri tem se je nasmehnil in obstal. Bila sta namreč na poti, od koder je prišel, in menda se mu je zdelo, da gresta v napačno smer.

»Kar pojdiva,« je rekla Lenka. »Namenjena sem še na postajo.«

Sicer pa ga je tudi slišala.

»Kako točno,« je rekla. »Pet let, deset mesecev in sedemnajst dni. Ni se ti godilo dobro. Ljudje tako točno vemo samo za čas, ki nam traja predolgo.«

»Kakor se vzame,« je dejal Tine. »Rekel bi, da vsakomur na mojem mestu ne bi bilo hudo. Jaz se tako in tako ne morem privaditi ničemur.

To je naravnost bedasto. Zmerom sem živel kar se da siromašno, pa se v kočljivem položaju obnašam tako, kakor da se mi je zmerom godilo le dobro. Nemara bom do smrti ostal tako otročji.«

»Kaj neki hočeš še več,« je rekla Lenka. »Naivnost je poezija tega stoletja. Že zaradi tega, ker je redkost. Za kar si drugi prizadevamo, je tebi dano kar samo po sebi. Res je, marsikomu na tvojem mestu ne bi bilo hudo, a ostarel bi. Prav gotovo bi ostarel.«

»To bi bilo boljše,« je rekel Tine. »Jaz sem ostal otrok. Vsa navnrost je ostala v meni, toda s tem še ni rečeno, da nisem utrujen.«

Zdaj sta bila že v Kolodvorski ulici. Prizadevala sta si, da bi govorila bolj ali manj resno, vendar niti enemu niti drugemu ni zginila nasmejanost z obraza. Tine je na vsem lepem stopil s pločnika in se zadržal v nedograjeno poslopje Žito-prometa. Lenka se mu je pridružila in pogledala kvišku, čeravno je bilo videti, da še sama ne ve zakaj. Zgradba je bila kakor vse ostale, ki so jih zgradili zadnja leta. Čez čas je skušala najti pojasnilo na Tinetovem obrazu, toda tudi njegova zamaknjenost ji ni povedala kaj dosti več. Sicer pa se je Tine vrnil na pločnik in ko sta bila spet vštric, se je zdelo, ko da sploh ni preusmeril toka svojih misli.

»Tačas sem veliko mislil nate,« je rekel. »Ko sem bil še v Požarevcu, pri vojaki, mi je oče pisal, da si prišla po moj naslov, in od tistega dne sem vsak dan pričakoval tvojega pisma. Pozneje so me zaprli in seveda pisma nisem več pričakoval, toda še zmerom sem vztrajno mislil nate. 'Če je prišla po naslov,' sem menil, 'mi ima gotovo tudi kaj povedati, kakšno dobro besedo.' In kadar koli mi je bilo težko, ves čas, sem mislil nate. Menda zaradi tistih dobrih besed.«

»Spominjam se,« je rekla Lenka. »Hotela sem ti pisati. Zdaj ne vem več, kako je prišlo do tega. Najbrž sem zaradi kakšne malenkosti obupala, kakor se pač kdaj pa kdaj zgodi vsakemu človeku, pa sem se spomnila nate. Res ne vem zakaj, morda že zato, ker si bil daleč. Stopila sem k tvojemu očetu po naslov in ti napisala pismo. Toda medtem se je najbrž že vse spremenilo. Bržkone mi je odleglo in pisma nisem nikdar odposlala. Izpovedala sem se, nekomu sem se morala izpovedati, ko pa sem to storila, je bilo pri priči vse dobro.«

»Tudi meni so prihajali taki trenutki,« je rekel Tine. »Pisal sem vsem svojim prijateljem in znancem. Zdaj enemu zdaj drugemu, čeprav pisem nisem smel pošiljati nikamor. Toda pisal sem jih dalje, ker enostavno nisem mogel drugače. Tudi tebi sem pisal, menda še največ, a zdaj sem naravnost vesel, da ne veš zanje.«

Videti je bilo, da se je komaj zdaj prav razgovoril, pa sta bila že pred železniško postajo in Lenka ga je prišla za roko.

»Oprosti,« je rekla. »Posloviti se moram.«

Tine se je zavzel:

»Saj se ti ne mudi.«

»Pač, mudi se mi,« je dejala Lenka. »Ob šestih se pripelje Radovan in rada bi ga pričakala na peronu. Zdaj dela namreč v Škofji Loki. Prav smili se mi, vsak dan se vozi tja in nazaj.«

»Kdo?« se je spet zavzel Tine.

Lenka ga je pogledala na vso moč začudeno.

»Ah, seveda,« se je domislila čez čas. »Ti še ne moreš vedeti tega. Že dve leti se imava rada.«

»Z Radovanom? Z Bernikom?«

»Da, z njim,« je rekla. »Saj ga poznaš.«

»Kaj ga ne bi poznal,« je rekel Tine. »Leto dni sva bila skupaj v vojski. Nikdar ne bom pozabil, kako sva se vračala z dopusta. Pripeljala sva se v Beograd, mislim, da je bilo šele okrog poldne, vlak za Požarevac pa sva imela komaj opolnoči. Tavalala sva po Beogradu kakor brez glave in govorila o Ljubljani. Odšla sva na zemunsko stran, da bi ji bila bliže in postajala na Savskem mostu. Še danes se mi zdi, da ni nikjer tako širokega neba kot tam...«

Lenka ga je znova prijela za roko:

»Srbski govoriš.«

Tineta pa to skoraj ni premotilo v mislih.

»No,« je rekel, »midva pa sva stala na mostu, gledala v Savo in ugibala, koliko je v njej vode iz Slovenije. Končno sva jo ubrala nazaj v mesto. Na Bajlonovem trgu sva si kupila dve lubenici, vsak svojo, in tako, z lubenico pod pazduho, sva srečala dve dekleti. Smejali sta se nama. Kaj vem zakaj, morda sva bila res videti smešna. Pobrala sva jo za Avtokomando in si ogledala Stadion. V Deligradski, kjer sem bil pozneje v zaporu, sva načela vsak svojo lubenico in prav v trenutku, kot nalašč, sta prišli mimo obe dekleti. Spet sta se nama smejali. Odšla sva na Terazije in tod, že pod večer, sva se odločila, da obiščeva še kino Jadran. In ni vrag, dekleti sta bili že tam. Zdaj pa je bilo seveda smešno tudi nama. Tako veliko mesto in toliko ljudi, pa smo se v enem samem popoldnevu srečali trikrat. Po končani predstavi sva jih kratko in malo ogovorila. Odpeljali sta naju na Kalimegdan in nazadnje se je zgodilo tako, da kar nismo mogli narazen. Pospremili sta naju vse do železniške postaje, do ključavnice, kakor sta rekli. Potem, ko sva bila že na vlaku, ko sva se peljala proti Požarevcu, pa nisva več mislila na Ljubljano. Mislila sva na Beograd.«

Lenka ga je zvesto poslušala in kimala z glavo.

»Poglej, poglej,« je rekla. »Tega mi doslej še ni povedal.«

Šele čez čas se je zdrznila in pogledala na svojo zapestno uro.

»Joj, zdaj pa prav zares moram...«

Medtem se je tudi Tine že odločil. Nemara je celo sklenil, da se bo zadržal kolikor je mogoče hladno in neprizadeto. Vsaj videti je bilo tako. Dvignil je namreč roko, kar je pomenilo, da jo razume, hkrati pa je veljalo tudi za pozdrav. Sicer pa mu ni preostalo kaj drugega.

Kljub temu pa je še malo postal. Kar tako, ker ga pač ni mikalo dalje, ko pa se je že prestopil, se ni zdel preveč trden v nogah. Najbrž ni bil navajen tolike hoje, toda čez dan, ko si ni našel obstanka, so ga kar po vsej sili nosile naokrog in zavedel se jih je šele zdaj, ko bi najraje sedel, pa je bila pred njim še pot v Zeleno jamo. K sreči se je že mračilo je bilo vseeno, kako stopa.

V Zeleno jamo je pridrsal v trdi temi.

Z domačega dvorišča je že od daleč zaslišal nestrpne korake. Bil je Polde.

»Le kod hodiš,« je rekel. »Že ves dan te čakam.«

»Že navsezgodaj sem bil pri tebi,« je rekel Tine. »Kaj neki še hočeš?«

Objela sta se nerodno; nista mogla vskladiti svojih dolgih rok. Spričo tega sta se oba zasmejala in se radovedno zagledala drug v drugega, nakar se je Tine dotipal do preddurja in se spustil na betonsko stopnišče. Polde je stopil za njim.

»Ne sedi na betonu,« je rekel. »Še prehladil se boš.«

»Čeprav,« je rekel Tine in zamahnil z roko. »Na nogah sploh ne zdržim več. Ne moreš si misliti, kako je, ko po nekaj letih spet obuješ čevlje. Ves tačas sem hodil bos ali v copatah in zdaj so me tile stari škarpi ožulili do krvi. Rajši mi povej, kako je s fanti.«

Polde si je prižgal cigareto in ponudil še Tinetu.

»Kako?« je rekel. »Fantje so se medtem postavili na noge. Karel je na primer najboljši kvartopirec v Mostah. Ni mu enakega. Kdaj pa kdaj vzame v misel tudi nekdanje župnišče, toda na splošno ne govori veliko. Ni mu za to in rekel bi, da z ljudmi še najrajši karta. Pa ne za zabavo. Tak spet ni. Karta samo za denar, sicer bi mu bilo še to dolgočasno. Skratka, dopoldne študira, popoldne pa jo ubere za progo. Kaj več ti žal ne morem povedati. Sam namreč ne hodim več tja.«

Tine vsega tega ni jemal preveč resno.

»Dobro, tako Karel,« je rekel. »Kako pa Bert?«

»Bert,« je dejal Polde. »S tem je drugače. Bert je dojel vso neumnost tega sveta in zdaj samo še pije. Medtem je že večkrat ozdravel, toda menda že veš, da nobena bolezen ne mine brez posledic. Še tega bi

se manjkalo. Bert se je sicer samo polenil, kar je, vsaj kakor se zdi, bolezen vseh poklicnih bolnikov. Njega so razvadili v Topolščici. Ko je prišel domov, je dopoldne pohajal, da je bil popoldne prost. Pa se je tudi tega naveličal in zaposlil se je pri vulkanizerju na Titovi cesti. Tam je kot nalašč za bolna pljuča. Toda Bertu se je v tisti vročini pričelo samo mešati. Čez čas je imel za hišo vse polno avtomobilskih gum in zbiral jih je kot otrok. Pirelli, Continental, Dunlop... Seveda, ni mu prišlo niti na misel, da bi jih prodajal. Preveč rad jih je imel in vsak dan, ko je prišel na kosilo, je prikotalil pred seboj vsaj eno avtomobilsko gumo. Nič ni prikrival in tako lep čas tega nihče ni opazil. Toda tako lepe stvari ne morejo trajati dolgo in nazadnje so ga le prijeli. Sedel je nekaj manj kot leto dni in to njegovemu zdravju res ni koristilo. Poleg tega ga je v zaporu zažejalo. Ko je prišel ven, se je vdal vinu in živ krst ga ni mogel spraviti v zdravilišče. Sicer pa je moral fant še k vojakom. Tam, nekje v Makedoniji, pa ga niso gledali niti dober mesec. Poslali so ga domov in tu se je končno dal preprositi, da so ga odpeljali v Topolščico. Toda zdravilišče, vsaj kakor pravijo, je za trezne ljudi, Bert pa je uhajal v gostilno. Zdravniki so dvignili roke in ga poslali domov. Zdaj ima fant vsaj mir. Dela v Kartonažni tovarni in nemoteno pije dalje.«

»Tako vendar ne bo zdržal dolgo,« je rekel Tine. »Mar nima človeka, ki bi ga naučil pameti?«

Polde je skomignil z rameni.

»Že ne,« je rekel. »Scer pa ne vem, če bi se to komu posrečilo.«

»Kar ne morem verjeti,« je rekel Tine. »Prav videti bi ga moral. Pa ga še nisem srečal. Še nikogar.«

Čez čas si je prikimal in dodal:

»Razen Lenke.«

»No, in...« je povzel Polde.

»Nič,« je rekel Tine. »Fanta ima. Bernika, saj ga poznaš.«

»Bernika?« se je zavzel Polde. »Tega pač ne.«

»Že spet ne,« je rekel Tine. »Prav dobro vem, da sem ti celo pisal o njem. To je vendar tisti z Mirja. Z menoj je bil pri vojaki. Vse leto mu ni manjkalo cigaret. Kadar so mu od doma poslali paket, je vsa četa govorila o tem. Zanesel si ga je pod posteljo in ponoči, ko je mislil, da spimo, je sedel na kovček in se mastil vse do jutra.«

»Ta torej,« je rekel Polde. »Spominjam se ga.«

»No,« je dejal Tine. »Zdaj ga ima Lenka rada. Že dve leti.«

»Ti pa se temu ne moreš načuditi,« je rekel Polde. »Daj no, lepo te prosim. Kaj naj še človek od žensk pričakuje drugega. Prav nič. To bi že moral vedeti, čeprav nekaj let nisi imel opraviti z njimi. Od

žensk ne smeš pričakovati prav nič dobrega. Zato sem jaz z njimi na kratko. Hočeš, nočeš, z bogom. Kar je več, je nevarno in nikdar se ne spuščam dalje. Pameti res nimajo veliko, toda zmerom je z njimi tudi zadnjica in če si zdrav, je to več kot dovolj, da te vlačijo za nos. Fant moj, z ženskami le na kratko, sicer boš imel še veliko skrbi.«

Za trenutek je obmolknil in nadaljeval:

»Še pred kratkim sem imel dekle. Hermina ji je bilo ime. Ni bila lepa, toda kar rad sem jo imel, ker ta stvar pride in si ne moreš pomagati. Sestajala sva se vsak dan, pravzaprav, samo menila sva se tako. Danes za jutri. Hermina je prišla ali ne, kakor se ji je pač zdelo. Kadar je že prišla, pa je imela polna usta sladkih besed. Nekaj časa sem norel, navsezadnje pa me je srečala pamet. Za Silvestrovo ali kdaj sem jo čakal doma. Imel sem nekaj vina, toda v glavnem zato, ker mi je bila pri roki tudi postelja. Pa misliš, da je prišla. Čakal sem jo vso noč, na postelji, pripravljen na vse, tako ves iz sebe, da proti jutru nisem videl niti na uro. Privlekla se je šele ob svitu, razmršena, menda naravnost z zabave, z nekakšnimi slaščicami v naročju. ‚Na,‘ je rekla, ‚vso noč sem mislila nate.‘ Jaz sem vstal in ji zmetal v naročje še tisto, kar mi je prinesla poprej. Nekaj slik in robčkov, pisma in cigaretno dozo. Na vrh vsega sem položil njeno okvirjeno sliko in rekel: ‚Hodi!‘ Z ženskami ni mogoče drugače. Take so, da jih ne moreš prijeti ne za rep ne za glavo. Zato se nikar ne ubijaj zaradi njih. Ne zaradi Lenke.«

Tine je skoraj razburjeno vstal.

»Saj ne,« je rekel. »Rada ga ima in zakaj neki bi se ubijal zaradi tega. Toda tu je še nekaj drugega. Po vsem tem ljubezen skoraj ni vredna ljubezni. Nobene stvari ne prenese in ne prizna. Po vsem tem se imajo ljudje radi kar tako, tako rekoč brez pravega vzroka. Zaljubijo se v kodraste lase in ne vidijo več okoli sebe. To je tisto, kar me po svoje tudi boli.«

Oba sta se sprehodila po dvorišču. V temi ju je bilo sicer samo slišati, zdelo pa se je, da se je razburil tudi Polde. Morda že zaradi tega, ker je bil navajen na zadnjo besedo, pa ga ni obšlo nič kaj pametnega.

»Saj ti pravim,« je rekel. »Ta stvar te popade in se je ne moreš obraniti.«

Tine je nenadoma obstal.

»Jutri že odpotujem,« je rekel. »Še to. Tega najbrž še ne veš.«

»Vem,« je dejal Polde. »Zvedel sem od očeta.«

»Kaj hočeš,« je rekel Tine. »V Maribor grem. Na novo službeno mesto.«

»Komaj si prišel,« je dejal Polde.

»Sinoči,« je rekel Tine. »Le prišel sem in že moram dalje. Še preden sem se dobro ustavil, tako da ne morem biti niti vesel niti žalosten.

Polde je v nedomisli razširil roke.

»Pospremil te bom na postajo,« je rekel. »Spotoma se bova že še kaj pomenila. Zdaj pa si malo odpočij.«

Tine si tega kajpada ni dal reči dvakrat. Najbrž je komaj še stal. Potrepljal je Poldeta po ramenu, in brž ko sta si segla v roke, se je zgubil v hodnik. K sreči je v kuhinji gorela luč in svetila skozi steklena vrata tudi na stopnišče.

Oče je stal ob mizi in urejal stvari v odprtem kovčku. Zamaknil se je v svoje delo in sprva se ni utegnil ukvarjati še s Tinetom. Ko je dvignil glavo in opazil, da je fant spričo njegovega početja presenečen, se je malce zmedel.

»»Saj potuješ,« je rekel. »Mar ne?«

Tine je molče sedel za mizo.

»Le pojdi,« je rekel oče. »To niti ni tako napak. Tujec boš in lahko mi verjameš, da je takemu človeku najlažje. Le verjemi mi, tudi jaz sem hodil po svetu. Dokler sem bil doma, v Savinjski dolini že kot odrasel človek, nihče ni imel zame dobre besede. Če nič drugega, so me še kar naprej imeli za smrkavca. Ali sem klepetal v cerkvi ali pa sem bil slab pastir. Vsi so me poznali in nihče me ni spoštoval. Tako sem pregovoril teto, da mi je zavezala culo, dve srajci, dva robca in spodnje hlače, in sem šel. Pot me je prinesla naravnost v Ljubljano in zaposlil sem se kot strežnik v bolnišnici. In kaj? Že prvo jutro, ko mi je gospodinja, popolnoma tuja ženska, prinesla vodo, je rekla: 'Dobro jutro, gospod Ulamec.' Od tega, od prvega dne dalje, brž ko sem pogledal na tuje, sem bil gospod. Tudi tebi se ne bo slabo godilo. Drži se bolj sam zase in nikomur ne pravi, kako si živel doslej. Dal ti bom nekaj denarja, za prvo silo, veliko ti ne morem dati, in videl boš, da to niti ni tako slabo.«

Medtem si je Tine sezul čevlje in se zagledal v ožuljene noge.

»Pri vsem tem je dobro edino to, da ne bom šel peš.«

(Se nadaljuje)

REKONVALESCENTI IN ZDRAVI LJUDJE

Marjan Rožanc

(Nadaljevanje)

3

V Mariboru ga je sprejel dež in čeprav je bilo že pozno dopoldne, se je zdelo kakor v jutranjih urah pred odhodom iz Ljubljane. Po dežju mu ni kazalo v mesto, že zato, ker ni vedel točno kam, in zatekel se je pod napušč nizke barake za porušeno postajo.

Opoldne je prenehalo deževati. Tedaj se je odpravil dalje in s pismom v rokah jo je kar na slepo ubral vzdolž Partizanske ceste. Po naključju jo je prečkal pred Frančiškansko cerkvijo in tako se je na vsem lepel znašel v Kopališki ulici.

S tiskarno je bilo kajpada še enostavneje. Do vhodnih vrat je prišel z ulice, stroji so bili v pogonu in ni se mu bilo težko odločiti za stranski hodnik, kjer je bilo bolj tiho in mirno. Na težave je naletel edino pred številnimi vrati: Tehnična pisarna, Komercialni oddelek ... Stopil je gor in dol po hodniku in se nazadnje odločil za Tajništvo.

Tu je bilo tesno. Vrata so se odpirala samo do mize in s praga se je moral vrniti, da je postavil kovček na hodnik. Ko se je končno spravil čez prag, je obstal tik pred plavolaso tajnico. Ta je že vstala in mu je nemudoma segla v roke.

»Pričakujem vas že od jutra,« je rekla. »Tako bom poklicala oddelkovodjo. Pomeniti se moramo z njim.«

Bila ga je vesela. Kakor da ga je že težko pričakovala in si je zdaj vendarle oddahnila od nestrpnosti.

»Že ves dopoldan me nadleguje,« je rekla.

Bržčas je mislila oddelkovodjo. Klicala ga je po telefonu.

Možak je prišel ves zadihan. Pri vratih je pokimal samo tajnici in plosknil z rokami, ko pa se je stisnil v sobo in pozdravil še Tineta, je bilo videti, da se ne kani prenagliti. Vrgel je roke na zadnjico in odstopil za korak, kolikor je bilo pač mogoče.

»Ni tako enostavno,« je rekel. »Predvsem bi rad vedel, kje ste delali doslej. Pri nas delo ni preveč zahtevno, kljub temu pa si želimo spretnega človeka. Nova delovna moč nam je sicer neobhodno potrebna, toda tu gre še za delovno pogodbo. Ne vem, ali naj vas sprejemem za daljši čas ali samo za tri mesece.«

»Doslej nisem delal,« je rekel Tine. »Po opravljenem strokovnem izpitu sem moral v vojsko.«

Možak ga je gledal zamišljeno.

»Pa vendar,« je rekel čez čas. »Niste videti tako mladi. Človek bi rekel, da ste potemtakem služili vojsko najmanj pet let.«

»To ne,« je rekel Tine. »Pač pa sem bil pozneje v zaporu.«

Oddelkovodja se je osuplo obrnil k tajnici:

»Tega nam ni nihče niti omenil.«

»Tudi vprašal ni nihče,« je rekel Tine.

Oddelkovodja se je naslonil na zid. Fanta se kar ni mogel navedati. Nekajkrat ga je premeril od nog do glave in vsakokrat se je zadržal na njegovih prekratkih rokavih in hlačnicah. Sicer pa ni kazal zanj prav posebnega navdušenja. Tine mu ni vlival primernega spoštovanja in najbrž se kar ni mogel sprijazniti z dejstvom, da je tudi on njegovega stanu. Povsem drugače je bilo s tajnico. Ta se je s Tinetom že do kraja sprijaznila in gledala ga je samo še naravnost v obraz. Kdaj pa kdaj se mu je celo vzpodbudno nasmehnila.

Oddelkovodja se je nazadnje spet sprašujoče obrnil k tajnici.

»Kaj naj zdaj,« je rekla tajnica. »Litograf nam je potreben, z delom smo v zaostanku in mislim, da je pametneje, da sprejmemo tovariša Ulamca, kakor pa da vračamo naročila. Zapor je pravzaprav njegova stvar. Menda zaradi te malenkosti ne bomo sklicali delavskega sveta ali celo sestanek partijskega aktiva.«

»To imate prav,« je rekel oddelkovodja. »Toda ostane še strokovno stališče. Glede tega sem samo za tromesečno pogodbo.«

Tajnica mu ni ugovarjala.

Možak je odprl vrata in pokazal Tinetu v hodnik.

»Še nekaj,« je rekla tajnica in se dvignila za fantom. »Počakajte še malo. Urediti morava še druge stvari.«

Tine se je vrnil z začudenim obrazom.

»No,« je rekla tajnica, »menda ne boste spali kar na cesti. Po dopisu, ki smo ga poslali Združenju grafikov, vam je podjetje dolžno priskrbeti tudi stanovanje. To pa nam do zdaj še ni uspelo. Obrnila sem se celo na Večerov oglasni oddelek, ker imam tam nekega znanca, toda sobe kratko in malo ni. Danes dopoldne sem klicala na vse strani in morda se mi bo naposled le posrečilo. Za zdaj pa sem odločila tako, da boste, vse dokler ne najdem primerne sobe, stanovali v hotelu Turist. Seveda, na račun podjetja in največ teden dni. Delovni čas je od šestih zjutraj do dveh popoldne, in če boste pričeli z delom, vam morda še danes sporočim kako drugače.«

Ob zadnjih besedah jo je posilil smeh. Nemara sta ji bili tako široko razlaganje in lastna vnema konec koncev že kar smešni. Nasmehnil se je tudi Tine.

»Pričel bom z delom,« je rekel. »Kaj naj bi drugega? Zunaj de-
žuje.«

Medtem je oddelkovodja postal že nestrpen. Spet je odprl vrata in Tinetu res ni preostalo drugega, kakor da stopi za njim. Možak ga je najprej odpeljal v fotografski oddelek in strojnico. Pot ju je vodila od stopnišča do stopnišča in od vrat do vrat. Tine se je spotoma malone zaskrbljeno oziral okoli sebe. Vsekakor mu je bilo do tega, da bi pozneje tudi sam našel do risalnice. Nazadnje sta prišla na stopnišče v tretje nadstropje in tedaj se mu je zjasnilo, da mu je oddelkovodja doslej razkazoval ostale oddelke.

Risalnica je bila v tretjem nadstropju.

To je bil majhen prostor s praznimi mizami, nad katerimi je visel smrad po izhlapelih kislinah. Sicer pa se Tine zdaj ni imel časa ozirati. Oddelkovodja mu je namreč predstavil uslužbence. Pravzaprav samo enega, starejšega izmed njih, ki jima je stopil naproti.

»To je Fred,« je rekel.

Na ostala dva je pokazal z roko:

»To sta vajenca.«

Tine je najprej odložil kovček. Medtem sta oddelkovodja in Fred zgrabila eno izmed praznih miz in jo zanesla pod okno.

»Prične naj s slikanico,« je rekel oddelkovodja.

Fred mu je prikimal. Na mizo je postavil litografski kamen, ki je doslej stal ob zidu, in ga pokril z barvno predlogo. Potem je odprl predal z risalnim priborom. Vse to je napravil namesto Tineta. Debel in okoren, kot je bil, se je gibal počasi, vendar z nenehnim izrazom zadovoljstva na obrazu. Zdelo se je, kakor da mu je tudi to početje v veliko veselje. Vendar je vseskoz trdovratno molčal.

Ko je bilo vse nared, je Tine brez premišljanja sedel za mizo. Najbrž je že ves čas mislil na to, kdaj si bo vsaj deloma razbremenil noge. Spričo litografskega kamna pa se ga je polastila že nova skrb. Preden je pričel brskati po risalnem priboru, je od strani pogledal oddelkovodjo. Ta je vrgel roke na zadnjico in za zdaj je kazalo, da bo ostal v risalnici. Morda je hotel kar pri priči ugotoviti, kaj se mu obeta z novo delovno močjo. Izpod čela je sledil Tinetovim gibom, ta pa se je delal, kakor da premišlja in se še ne more odločiti za delo. Končno je oddelkovodjo izdala potrpežljivost in je odšel. Vsekakor pa je bilo vmes še kaj drugega. Najbrž je spredel ali pa se mu je vsaj zazdelo, da je fant še raztresen, nekaj od poti in predstavljanja, še bolj pa zaradi nenadnega nastopa službe.

To je imel tudi prav. Kakor hitro je odšel, je bilo videti, da je Tinetu za spoznanje odleglo. Če nič drugega, zdaj ni bil nikomur na

očeh. Fred, ki je sedel pred njim, se je zatopil v delo in mu je kazal hrbet. Z vajencema pa menda tako ni nihče računal.

Tine si je tiho sezul čevlje. Kri in sokrvica sta mu premočili nogavice vse do gležnjev in bosih nog se je počutil prijetneje. Sklonil se je nad litografski kamen in si ogledal barvno predlogo. Toda s čopičem si skoraj ni upal zraven. Še pomakal ga je tjavendan, zdaj v skodelico z asfaltno tinkturo zdaj mimo nje. Malone ob vsaki potezi se je zaskrbljeno ozrl na Freda. Ta pa je sedel pred njim tako zatopljen v delo, da je bilo sploh vprašanje, če se bo še kdaj zganil. Niti tega, da bi opomnil vajenca, ki sta ves čas stikala glavi in šepetala, ni bilo pričakovati.

Tine se je obrnil od vsega in se zagledal skozi okno. Zunaj je dež že prenehal in tu in tam je bilo videti že košček modrega neba. Od spodaj, s ceste se je zaletaval v okno hrup naraščajočega prometa, za frančiškanskim vrtom, že v sosednji ulici, so stale visoke platane in zapirale širok pas s porušenimi hišami. Tine se je zdolgočaseno vrnil k svojemu kamnu in napravil še nekaj negotovih potez. Vse doslej ni opazil, da je Fred medtem pričel južinati. Odprl je aktovko, ki mu je slonela ob mizi, in si vzel v naročje tri obložene žemlje. Bilo je že pozno in malo je manjkalo, da ni nanje čisto pozabil. Zdaj je jedel naglo, ne da bi odmaknil oči od kamna. Po južini si je ob vodovodni pipi umil roke in se znova zatopil v delo.

Potem, čez dobro uro, je prineslo oddelkovodjo. Očitno ga je pri gnala radovednost. Stopil je namreč naravnost do Tineta in mu pogledal čez rame. Molče je ocenil risbo na kamnu in spet odšel.

Po njegovem odhodu pa je radovednost premagala tudi Freda. Zasukal se je s stolom vred in se zaupno naslonil na Tinetovo mizo. Trenutek nato pa je od presenečenja odprl usta.

»Za božjo voljo,« je rekel. »S temi rokami vendar ne morete delati.«

Osupnil je tudi Tine:

»Zakaj?«

»Zakaj!« je vzkliknil Fred. Roke so mu omahnile na kolena in njegovo začudenje se je hipoma sprevrglo v smeh. »Mar ne vidite, kako se vam tresejo.«

Tine mu ni verjel. Zagledal se je v svoje roke.

»To ni nič,« je rekel. »Tresejo se mi že nekaj let sem. Tresle so se mi že poprej, pa sem kljub temu delal. Morda je res zdaj malce slabše, toda delam še vseeno lahko.«

»Že veste,« je rekel Fred. Pogledal je k vajencema in zdelo se je, da govori samo še njima. »Vi najbolje veste, kako je z vami. Jaz teh rok ne bi bil vesel.«

Zasukal se je s stolom vred in se vrnil k svojemu delu.

Toda za Tineta se ni končalo tako na kratko. Preveč ga je zbegalo, da bi molčal, roke pa se zdaj tudi njemu niso več zdele poslušne. Tako je rekel:

»Res, nikdar nisem bil kaj prida litograf. Že v šoli ne. Ni me veselilo.«

Toda Freda s tem še ni priklical nazaj.

»Zmerom sem si želel v tiskarno. To je res. Vendar ne za litografa. Veliko rajši bi bil novinar. To me je bolj veselilo. Litografija mi ni prišla niti na misel. Pa je bilo tako, da sem moral čimprej do zaslužka.«

Fred mu ni utegnil odgovoriti. Ta trenutek je namreč vstopila tajnica. Tokrat je bila v plašču in videti je bilo, da je prišla od zunaj. Tine sicer tega ni opazil. Komaj da se je pravočasno obul.

»Brez sape sem,« je rekla tajnica in si oddahnila. »No, pa vendar ne čisto zastonj. Najti vam moram sobo, tako sem namreč sklenila, za prvo silo pa sem vam našla prenočišče. To je v internatu vajencev kovinske stroke v Strossmayerjevi ulici. Res ni kdo ve kaj, toda mislila sem si, da si tako ne morete privoščiti kaj posebnega. Plačali vas bomo po tarifnem pravilniku, kot začetnika, ker ne smemo drugače, z devetimi tisočaki pa si ne morete privoščiti sobe, ki velja dva tisoč. Poleg tega lahko v internatu tudi jeste in vam pride še hrana ceneje. Ljudje v internatu, upravnik in ekonom, sta pravi dobričini in prepričana sem, da vam bosta šla na roko. In tudi preveč pust ni internat. Naš teren ima tam partijske in vse ostale sestanke, pa moram reči, da je kar prijetno.«

Tine je med njenim pripovedovanjem vstal.

»Saj nisem razvajen,« je rekel. »Morda mi bo celo všeč. V Strossmayerjevi ulici? Samo to mi povejte, kod naj grem?«

»Boste že našli,« je rekla tajnica. »Od tod pojdite na Grajski trg, pa v Slovensko, mimo gledališča in v prvo ulico na levo. Ko pridete do drevoreda, takoj na levo.«

Tine se je pomiril in oba sta bila videti zadovoljna. Toda tajnico so preganjali še drugi opravki, in kakor hitro ji je zmanjkalo besed, se je prestopila k vratom. Na pragu pa se je domislila:

»Povejte, morda vam je potrebna akontacija.«

»Ne vem, kako bi,« je rekel Tine. »Nekaj malega še imam. Odvisno je od tega, kako bom plačeval hrano in stanovanje. Če vnaprej...«

»Prav,« je dejala tajnica. »Le vprašajte. O tem se bova torej pomenila jutri.«

Tedaj se je na stopnišču oglasil zvonec. Fred je vstal, pospravil po mizi in slekel delovno haljo in prav tako sta storila tudi vajenca Tinetu za zdaj še ni bilo treba ne enega ne drugega. Obrisal je čopič in ga zalučal v predal, to je bilo vse. Fred se je z aktovko pod pazduho odpravil proti vratom, pa si ni mogel kaj, da ne bi obstal, in med smehom je kolikor mogoče resno dejal:

»Nikar si ne belite glave. Le brez skrbi. Kakor kaže, se bo že Vida zavzela za vas.«

Tine ga sprva ni razumel. Po vsej verjetnosti je bil v mislih še vedno s tajnico. Nato se je nasmehnil in menda mu je bila misel, ki ga je prešinila, v veliko veselje. Pograbil je kovček in jo ubral za Fredom. Najbrž še sam ni vedel zakaj. Morda bi rad kakšno pojasnilo ali kaj takega. Prav tako je bilo tudi mogoče, da si je na vsem lepem zaželel njegove družbe.

Dohitel ga je že na stopnišču, toda s kovčkom kajpada ni mogel z njim vštric. Zadržalo pa ga je tudi Fredovo obnašanje. Moral ga je slišati, saj je Tine naravnost pritekel za njim. Pa ni obstal, še obrnil se ni. Stopal je po stopnišču navzdol, tik pred njim in zamaknjen sam vase.

Prav nič drugače ni bilo na ulici. Šla sta navkreber, drug za drugim, in Fred ni mogel preslišati njegovih korakov. Tinetu je noga ob kovčku zastajala in slišati ga je bilo, kakor da šepa. A Fred se ni zmenil zanj. Uhajal mu je s samozavestnimi koraki malone izpod nog, vse dokler ni zavil na Trg svobode in se mu izgubil v Leninovem parku.

Tine je obstal. Moral je vendar svojo pot.

Na srečo mu internata skoraj ni bilo mogoče zgrešiti. To je bil nekdanji karmeličanski samostan na vogalu Strossmayerjeve in Gosposvetske ulice. Za kostanji pred vhodom v Ljudski vrt. Pred poslopjem so postajali vajenci; nemara so se še pred kratkim podili po sobah in zdaj so se v razpetih srajcah hladili na pločniku.

Tineta je ustavil starejši človek.

»Ulamec?«

Tine mu je prikimal.

»Vas čakam.« je rekel možak. »Ekonom sem. Z Vido sva se dogovorila, da pridete k nam.«

Kaj več se mu za zdaj ni zdelo vredno govoriti. Povabil je fanta za seboj in ga odpeljal vzdolž dolgega hodnika. Pred zadnjimi vrati je obstal in mu pokazal v jedilnico, kjer ga je na edini še pogrjnjeni

mizi čakalo kosilo. Vseokrog je bilo že razmetano. Ekonom je bil seveda tega že vajen, in medtem ko je Tine jedel, se je z rokami na hrbtu sprehodil med mizami.

Po obedu je vzel Tineta predse in ga odpeljal v prvo nadstropje.

»Stvar je takale,« je rekel spotoma. »Trenutno nimamo niti ene primerne sobe. Počakati boste morali kakšen mesec ali dva, da se konča šolsko leto, ko bo nekaj starejših gojencev opravilo zaključne izpite. Novih ne jemljemo več in takrat bo veliko prostora.«

Odprl mu je vrata v bolniško sobo.

»Ta čas pa ste lahko tule.«

To je bila pravzaprav dvorana z dvema vrstama bolniških postelj. Med eno in drugo posteljo so stale še nočne omarice, kaj več pa že ni bilo videti. Tine se je zagledal v ekonomu. Ta je razbral, da fanta ne mika čez prag, pa se je dobrodušno nasmehnil in mu položil roko na rame.

»Naj vas ne bo strah,« je rekel. »Nevarnosti za okužbo res ni nobene. Vsak primer nalezljive bolezni pri priči odpravimo v bolnišnico. Le redko kdaj boste imeli koga v gosteh. Morda kakšen močan prehlad, za noč ali dve. Sicer pa je soba po svoje tudi hvaležna. Postelj je nič manj in nič več kot trideset in če ste navajeni na udobnost, se lahko ves mesec selite z ene na drugo, ne da bi enkrat samkrat postiljali. Prvega v mesecu tako in tako pridejo snažilke in takrat je soba spet v redu.«

Tine se je zasmeljal.

»Ni napačno,« je rekel. »Res ne.«

Kljub temu mu ni bilo do smeha. Prej bi utegnil biti jezen.

Pograbil je kovček in si ga zanesel za zadnjo steno. Sedel je na posteljo in se z rokami zagrebel v lase, potem je pogledal na vrata, ko da mu ni za nikogar, pa ekonomu že tako in tako ni bilo več tam. To ga je deloma sprostilo; dvignil je noge na končnico in se zleknil čez posteljo.

Pa ni zdržal dolgo. Komaj toliko, da je pokadil cigareto. Ležal je namreč vznak in tako je bila pred njim vsa prostornost sobe in brezupna enoličnost zaprašenega beleža. Za okni pa, če že nič drugega, je sijalo pomladansko sonce.

Odšel je na cesto.

Usmeril se je navzdol, proti trgu, toda že po prvih korakih je bilo videti, da ni namenjen nikamor. Šel je pač tjavendan. Na čelu se mu je sicer poznalo, da premišlja in morda se je domislil celo pametnejših stvari, toda konec koncev mu le ni preostalo drugega, ko da gre svojo pot dalje. Sicer pa je bilo dovolj, da je odprl oči in že se mu ni bilo

treba ubadati z nepotrebnimi stvarmi. Na trgu pod njim so kmetice pospravljale klopi, zadaj nad stojnicami se je lesketala Drava, še dalje je bilo videti ljudi, ki so se vzpenjali v pobreški klanec. Nebo je bilo tudi tod nekaj posebnega.

Ni se mu bilo treba bati niti tega, da bo ostal sam. Že na Koroški cesti je bilo naravnost tesno. Ljudje so se vračali z dela ali iz mesta, stali so pred trgovinami in v gostilniških vežah, da se je moral s svojim lagodnim korakom umakniti na rob pločnika. Seveda je bilo tako tudi najboljšje. Nič mu ni bilo več treba gledati, kam stopa. Držal se je ceste in ljudje s pomladanskim soncem na obrazu so mu prihajali nasproti kot v goste.

Na Glavnem trgu je obstal in sledil avtobusom na dravskem mostu. Čez čas se je še sam napatil v to smer. Že od daleč je opazil natakarja, ki je slonel med vrati Velike kavarne, in ko je prišel mimo njega, je za trenutek postal. Morda se mu je zazdelo, da se mu je nasmehnil, kakor bi ga hotel pozdraviti. Natakar je opazil njegovo osuplost in pogledal za njim, nakar se mu je tudi zares nasmehnil. Toda Tine je bil že za vogalom, na mostu. Pod njim je bila Drava, vsa tiha in do kraja brezbrizna. Napravil je še nekaj lenih korakov in se nekje sredi mosta naslonil na ograjo, kakor da sploh ne misli več dalje. Zagledal se je v reko. Most je bil tako visok, da mu je pljunek že rahla sapica odnesla na prod. Pljunil je še enkrat, vendar ni počakal niti toliko, da bi videl, kaj se bo še zgodilo. Odtrgal se je od ograje in se mimo Velike kavarne vrnil na Glavni trg. Od lesketanja pod dravskim mostom so se mu, kot je bilo videti, solzile oči.

Prečkal je trg in se zgubil v Gosposko ulico. Tu sem se je nateplo vse mesto in Tine, ki mu ni bilo do prerivanja ob trgovinah, se je kaj kmalu znašel sredi ceste. Pred upravo Večera se je, brž ko je bilo to mogoče, vrnil na pločnik in preletel zadnjo številko časopisa v izložbenem oknu. Pa ga ni kaj prida zanimalo. Nemara je obstal le toliko, da si je malce oddahnil. Sicer pa se je ulica, ki je vodila navkreber proti parku, zdela precej mirnejša in mu je bila vsekakor v pogum. Drevje je bilo videti že od tod.

Sedel je na prvo klop in si pri priči sezul čevlje. Od parka najbrž ni pričakoval nič več, le kdaj pa kdaj se je še na dolgo zagledal za mimoidočimi ljudmi. Zvečine so bile to matere z otroškimi vozički pred seboj in kar ni mogel odvrniti pogleda od njih. Nekatere so bile namreč njegovih let. Kljub temu tudi v parku ni ostal dolgo. Komaj se je pričelo mračiti, že je vstal in se mimo Hutterjevega bloka odpravil nazaj v mesto.

Na Partizansko cesto je prišel ob razsvetljenih oknih mestne čitalnice. Spotoma se je zagledal v notranjost in na vogalu je v nedomisli obstal. Pa je imel kaj malo izbire in se mu ni bilo težko odločiti. S konci prstov je ujel rokave suknjiča in vstopil. Toda tolikšne pozornosti res ni bilo vredno. Za zamegljenimi okni ni bilo nikogar, le za steno je sedelo nekaj dijakov, ki so z aktovkami pod roko listali po šolskih zvezkih. Očitno so bili iz okolice in so po končanem pouku v čitalnici čakali na vlak. Tine je stopil h knjižni omari in si nabral polno naročje ilustriranih revij. Tovariš, Filmski vjesnik, Duga... Čitalnica je morala biti zanj veliko odkritje. Nestrpno se je spravil za mizo in ženski, ki je sedela za vrati in zavijala knjige, se je nehote opravičil z nerodnim nasmehom. Prižgal si je namizno svetilko in tedaj mu je občutek, da se je obnašal kot hlastav otrok, pognal rdečico do ušes. Toda to je zdaj zlahka prenesel. Lotil se je revij in listal je po njih s tolikšno vnemo, kot bi se odločil poiskati vse, kar je doslej spregledal in zamudil.

Ob osmih je ženska zarožljala s ključi in ga postavila na cesto. Iz kljubovalnosti se mu še ni dalo v internat. Prižgal si je cigareto in se s počasnimi koraki napotil proti železniški postaji.

Pred kavarno Jadran pa je naletel na znanca. Sprva kar ni mogel verjeti. Toda to je bil prav zares Milan.

»Tine!« je vzkliknil. »Ni mogoče! Kaj pa ti tukaj?«

»Tu sem pač,« je rekel Tine. »Že nekaj let.«

Segla sta si v roke in Milan ga je nekajkrat vzradoščeno stresel.

»Fant moj! Pojdiva! To morava zaliti!«

Potegnil ga je za seboj v kavarno Jadran. Še preden sta se dobro zavedla, sta že sedela za mizo. Pred ljudmi sta se seveda za spoznaje unesla. Treba je bilo tudi naročiti in za to sta že morala biti zbrana.

Natakar jima je prinesel steklenico laškega rizlinga.

»Že nekaj let, praviš,« je rekel Milan. »Kajpak, saj te že lep čas nisem videl. Bodi zadovoljen. Potemtakem si se že udomačil, poznaš mesto in ljudi. Jaz sem prišel samo za nekaj dni, in če mi verjameš ali ne, ves ta čas se mi zdi, da bom od dolgočasje umrl. Tu sem me je poslalo podjetje, saj veš, delam v Saturnusu; v Metalni, tule pred Teznom, pa je tečaj za varjenje lahkih kovin. Prišli smo iz vse Slovenije. Predava nam inženir, Nemeč, in ne razumem ga niti besede. Razen takrat, kajpak, ko našteva orodje, ko govori tako rekoč po naše. Vse dopoldne sedim in gledam skozi okno. Popoldne pa je še slabše. Nikogar ne poznam in nikamor ne vem. Ko bi bila vsaj dnevnicica malo večja, tako pa si ne upam niti v kavarno. Saj razumeš, spim v hotelu

Turist, le kje naj bi drugje, jem v Novem svetu in tisti tisočak, mimogrede je po njem.«

Tine ga je potolažil:

»Tudi meni je bilo prve dni tako. Sčasoma pa se človek privadi.«

»Morda res,« je rekel Milan. »Ampak nekaj mi to tudi koristi, kajpak, ne smeš misliti, da je popolnoma brez haska. Zaupno ti povem, teh nekaj dni me je vrnilo k ženi. Pravzaprav, spet sem ji blizu. Kakor bi se šele včeraj poročila. Menda si lahko predstavljaš, kako je po treh ali štirih letih zakona. Žena ti postane sorodnik in nič drugega. Skratka, to, kakor pravijo, skupno življenje mi je zadnje čase že presedalo. Po večerih sem zahajal v gostilno, za progo, saj veš, kam mislim. Zdaj pa je kar na lepem spet drugače. Odpeljal sem se v Maribor, tu mi je bilo dolgčas, kajpak, naravnost hudo mi je bilo, pa sem ves čas mislil na ženo. Ne vem, kako to pride. Samo ona me pozna, sem si mislil, in samo ona bi me potolažila. Komaj čakam, da se jutri opoldne vrnem. Teh nekaj dni me je znova priklenilo na ženo.«

»Prav rad ti verjamem,« je rekel Tine. »Mene je en sam dan samote približal vsem ljudem. Prav vsem. To menda zato, ker ne vem za nikogar posebej, ki bi me imel rad.«

Milan mu je segel v besedo:

»Kajpak, v takem položaju človek kar nehote postane boljši.«

»Da,« je rekel Tine, »zdaj mislim, da se včasih dobroti kar ne moreš obraniti. Greš po ulici, nikamor nisi namenjen, nikjer te nihče ne čaka, pa te na vsem lepem zasrbijo dlani. Pripravljen si storiti nekaj dobrega. Za vse tiste neznane ljudi, ki hodijo mimo tebe in si jim, resnici na ljubo, kaj malo mar. In bolj kot je brezupno, več si pripravljen storiti. Vse mislim, da je zato tako malo dobrote na tem svetu, ker so nanjo pripravljeni samo ljudje, ki nimajo nič in ne poznajo nikogar.«

»Tako je,« je vzkliknil Milan. »Še eno steklenico ga bova.«

»Ne, to pač ne,« je rekel Tine. »Nisem ga vajen. Že zdaj se mi vrti.«

»Od enega kozarčka!« je vzkliknil Milan.

»Da, od enega kozarčka. Res ne smem več.«

Milan se mu je nejeverno nasmehnil:

»Ne tvezi mi takih.«

»Ni samo to,« je rekel Tine. »Odpraviti se moram. Še zdaj nimam budilke in ves dan me skrbi, če bom zjutraj pravočasno na nogah. Prav res, domov moram.«

»Potem jo bom sam,« je rekel Milan. »To noč moram spraviti mimo. Zjutraj pa tako in tako odpotujem.«

»Kar daj,« je rekel Tine. »Žena te bo vseeno vesela.«

Poslovila se nista tako bučno. Izpovedala sta se bila do kraja in kaj več jima najbrž ni bilo niti potrebno. Razšla sta se z lažjim srcem.

Toda Tinetu tega skoraj ni bilo videti. Pot je vzel pod noge z nespremenjenim korakom.

Od Grajskega trga dalje je srečaval le redke luči. Slovenska ulica je bila malone v temi in šele obločnica na vogalu Strossmayerjeve mu je spet posvetila na pot. Svetila je celo globoko v kostanje onstran ceste.

V internatu je gorela luč samo še na hodniku.

Kljub temu pa ga je v jedilnici čakala večerja. Jedel je počasi in brez posebnega teka in najbrž mu je bilo bolj v zabavo, ko je ribaril po pločevinastem krožniku. Končno se je s trudnimi koraki povzpел v nadstropje. Tam si je najprej sezul čevlje, jih sunil pod posteljo in z bosimi nogami odšel v umivalnico. Sedel je na rob betonskega lijaka in si spustil močan curek vode nanje. To mu je prijalo. Precej časa mu je voda spirala stopala, on pa je sedel na robu lijaka in le kdaj pa kdaj zastrigel s prsti. Z rokami si je pomagal le toliko, da je odstranil nekaj strjene krvi, ki se mu je nabrala na petah. Za seboj je pustil mokro sled. Pred vrati v bolniško sobo je obstal in dalj časa je skozi okno na hodniku bolščal proti uri na frančiškanskem zvoniku. Toda tako daleč zdaj že ni mogel videti. Nazadnje je odprl eno izmed oken v bolniški sobi in se naslonil nanj.

Zagledal se je v smeri razsvetljenega križišča.

Ta trenutek je prišla iz Slovenske ulice Vida. Tine je menda ni spoznal. Sklonil se je še globlje in ji sledil, vse dokler se ni izgubila med kostanji v Gosposvetski ulici. Toda bila je Vida in spoznati jo je moral po njenem plašču in svetlih laseh. Pognal se je na vrata in vsa sreča, da so se odpirala navzven.

Pa je obstal že na hodniku. Nemara se je domislil svojih bosih nog. Prijel se je za glavo, in kakor da se je s tem ovedel tudi vse brezumnosti svojega početja, se je malone prestrašeno sprehodil po sobi.

»O, moj bog,« je pomislil na glas, »mar bom odslej ljubil vsako žensko!«

4

Oddelkovodje vse dopoldne ni bilo na spregled. Po dvanajsti je odšel tudi Fred, tako da je Tine z vajencema ostal sam, toda Fred se je kaj kmalu vrnil. Najbrž je pogledal v sosednji oddelek med kemigrafe. Vrnil se je nasmejan. Že na prvi pogled je bilo videti, da prinaša veselo novico ali kaj takega. Sililo ga je na smeh, vendar se

očitno še kar ni mogel odločiti, ali naj to komu zaupa ali naj obdrži sam zase. Ni ga strpelo za mizo in nekajkrat je nestrpno stopil okrog stola. Končno ga je izdalo, toda pri tem mu je bilo tudi za igro. Pogledal je vajenca:

»Kdo bi si mislil, da je naša risalnica pribežališče prestopnikov. Najprej smo imeli tu pobožnjakarja, zdaj pa smo dobili rusjaka.«

Nato ga je premagal smeh. Usta je odprl tako na široko, da so se mu pod tolstim obrazom zarisale tri brade, nakar je zlezl v dve gubi in se z obema rokama uprl v kolena. Med smehom se je tresel s celim telesom in kdaj pa kdaj, ko se je že zdelo, da ga bo pričelo dušiti, je zacepetal z nogami. Toda ob vsem tem ni spustil niti najtanjšega glasu. Tine ga je sprva opazoval predvsem osuplo, čez čas pa se še sam ni mogel obraniti smeha.

Fred si je naposled opomogel in se obrnil k njemu.

»Tisti,« je rekel, »ki je bil tu pred vami, ki jo je pred kratkim popihal v Avstrijo, je bil popolnoma drugačen človek. Skoraj si ne upam pomisliti nanj, tako je bil smešen. Vsi smo ga dražili, še vajenca. Če že nismo imeli drugega, smo ga spraševali po življenju v zaporu. On pa nam seveda ni ostal dolžan. 'Kako je v zaporu,' je ponavljal za nami. 'Hm, niti ni tako slabo. Če nič drugega, tam ne živiš v strahu, da te bodo zaprli.' Pa tudi zastran hrane se ni pritoževal. 'Hrana,' je govoril, 'je bila kar dobra. Posebno večerje so mi bile po godu. Večerja smo krompirjevo ali fižolovo juho in to imam že od nekdaj najrajši. Toda ljudje smo muhasti, vsak po svoje, in tak sem tudi jaz. Že po obedu sem pričel razmišljati o krompirjevi juhi. Ta misel me je naravnost obsedla in komaj sem čakal, da se je znočilo, tedaj pa so nam prinesli fižolovo juho. Prihodnji dan sem že od poldne čakal na fižolovo juho, zvečer pa so nam prinesli krompirjevo.' Res, smešen človek je bil. Posebno če pomislim, da je bil pri vsem tem pobožen in je večkrat pisal papežu.«

Fred je spet bruhnil v smeh. Smejal se je tudi Tine, toda on bržkone že ni vedel kaj drugega; nerodno mu je bilo in vljuden bi bil rad. Fredu pa je bilo vse skupaj samo smešno. Navsezadnje se je zravnal, si obrisal solzne oči in se zviška spustil na stol. Obsedel je kakor utrujen, in ko se je dodobra nakimal, je prijel za delo.

Obrnil se je šele čez kakšno uro.

»Pa ne, da bi mi zamerili. Nisem mislil kaj slabega. Vseskozi se mi zdi, da vam je dolgčas.«

Tine se je medtem zazrl skozi okno.

»No, saj se dolgočasite, mar ne?« je rekel Fred. »Ljubljane ne morete pozabiti. Ali pa je morda še kaj drugega.«

»Ljubljane,« se je zavzel Tine. »To bi že nekako pozabil. Res pa je, da se mi toži po prijateljih. Po Bertu, Poldetu in Karlu. Sicer pa, kaj vam bi jih našteval, saj tako nobenega ne poznate. Mi smo bili nekdanj nerazdružljivi, zdaj pa se kar ne moremo več spraviti skupaj. Seveda, tudi Ljubljana mi je pri srcu. Tam, po moščanskih vrtovih smo obirali sadje. Kopali smo se v Gruberjevem kanalu ali na Savi. Vse smo pravzaprav doživeli tam. Po zidovih Kemične tovarne smo pisali OF. Tam smo dočakali osvoboditev in tiste prve puške, ki so nam jih dali, meni, Bertu, Poldetu in Karlu, partizani, da smo zastražili Dom svetega Vincenca. V razlaščenem zelenojamskem župnišču smo vodili mladinske sestanke. Posedali smo na ograji nad Ljubljano. Pred kinom Triglav, če veste, kje je to. Tja zahajajo tudi mestna dekleta. Te imajo precej drugačne navade in menda smo jih imeli radi že zaradi tega...«

Tine je imel najbrž še veliko povedati. Zamaknil se je v svoje pripovedovanje, in kakor je bilo videti, je pozabil na vse stvari okoli sebe. Še na Freda. Ta je vstal že ob njegovih prvih besedah in napeto čakal na priložnost, kdaj bo lahko tudi sam kaj dodal. Nazadnje ga ni strpelo, da mu ne bi segel v besedo.

»Vsi Ljubljančani ste enaki,« je rekel. »Z menoj je bil pri vojakihi neki Bert. Iz Ljubljane je bil doma in pravil je prav take.«

»Bert?« se je zavzel Tine. »Veste morda tudi priimek?«

»Tega ne vem,« je rekel Fred. »Vem samo to, da je bil bolan. Bila sva v Makedoniji in oba so naju poslali domov. Mene zaradi razširjenega srca, njega zaradi pljuč.«

»To je on,« je vzkliknil Tine. »Bert Pečnik, moj prijatelj! Bolan je na pljučih, a zdaj menda tudi pije.«

»To bi rekel,« je dejal Fred. »Tudi tam v kasarni se je veliko vrtel okoli kantine. Zdi se mi, da je res vaš prijatelj. Ko sva se peljala domov, je stresal prav take.«

Tine je bil ves iz sebe.

»Seveda, Bert,« je rekel »Bert.«

Hotel je slišati še kaj več in se zavzeto primaknil k Fredu.

Pa je vstopil oddelkovodja in ju razgnal. Fred se je naglo spustil na stol, da bi bilo videti, kakor da sploh nista govorila. Vendar je bil prepozen. Oddelkovodja je opazil njuno zbežnost, pa se jima je nasmehnul in najprej obšel vajuca. Tine se je skušal pomiriti, ko pa je oddelkovodja obstal za njegovim hrbtom, ga je obšel še močnejši nemir. Toda oddelkovodja je kakor iz ključavnice ostal za njim.

Ko se je na stopnišču oglasil zvonec, se mu je sklonil na uho.

»Malo natančneje,« je rekel glasno. »Natančneje!«

Fred je medtem vstal in pospravil po mizi in po predalih. Ni čakal na oddelkovodjo. Sicer pa tudi oddelkovodja ni kanil k njemu. Nemara se je delovni čas končal tudi zanj, in še preden se je Tine zbral, sta bila s Fredom že med vrati.

Tine je pohitel za njima. Fredu se je na ulici približal na vsega nekaj korakov, pa se kar ni mogel odločiti, da bi ga ogovoril. Bržčas je računal na njegovo zaslonbo ali pa se mu je zdelo, da sta se z današnjim pogovorom zblížala, Fred pa zdaj spet ni maral zanj. Tudi tokrat je moral slišati njegove korake in vedeti, da ga ima za seboj, pa je brezbržno stopal dalje.

Končno je Tine malodušno zaostal. Najbrž je izgubil še tisto malo upanja in mu je letanje za Fredom, ki mu ni izkazoval niti običajne pozornosti, že presedalo.

Do Partizanske ceste so ga dohiteli domala vsi tiskarniški uslužbenci.

Z zadnjimi ga je dohitela tudi Vida.

»No,« je rekla. »Kako je kaj v internatu?«

Tine je skomignil z rameni in zamahnil še z roko.

»Ah, lahko bi se že navadil,« je rekel. »Saj nisem več tako mlad.«

Nemara ni pričakoval, da bo ostala ob njem. To ji je rekel kakor znancu, ki pride mimo in nam je pred očmi le toliko, da se lahko otresemo nejevolje. Toda Vida mu je stopila vstric in zdaj, ko sta šla skupaj, je dodal:

»Prav vsemu. Pa kakor kaže, se nikdar ne bom. Pravkar se sprašujem, kaj vse bo še moralo priti nadme, preden bom kdaj kakšno malenkost prebolel. Zanima me, koliko mora človek prestati, da ne pričakuje več samo dobrega.«

Potem se je zmedel. Menda se je sramoval svoje trenutne slabosti. Pri priči se je hotel popraviti.

»No, da,« je rekel, »prav tako malo mi je potrebno, da sem tudi vesel. Davi, ko sem šel v službo, sem se zasmel. Res da sem se le nečesa spomnil, toda zasmel sem se na glas. Nihče, ki me je videl, ne bi mogel trditi, da to ni bil smeh. Poleg tega sem zjutraj pogledal na uro na frančiškanskem zvoniku, pa sem videl tudi oblake in kar nisem več mogel s pogledom od njih. Še nikdar jih nisem videl potovati v to smer.«

Vida njegovih besed ni jemala preveč resno. To je bila zanjo le posrečena oblika moške družabnosti. Smejati se je morala.

»Pa vem, da ne boste ostali pri tem. To je samo za zdaj. Najbrž si še niste ogledali tiskarniških deklet.«

»Nisem,« je rekel Tine. »Tega si skoraj ne upam privoščiti. Pri priči bi se zaljubil.«

»No,« je vzkliknila Vida. »Saj tega si menda tudi želite.«

»Že, že,« je rekel Tine. »Morda bi bilo res kaj drugače. Toda tudi z dekletu ni vse tako, kakor mislite. Preveč imajo že svojih skrbi.«

Govoril je vse bolj in bolj raztreseno. Nič kaj pametnega mu ni prišlo na misel in povrh vsega ni vedel, kako daleč bosta še šla skupaj. Če je že kaj imel, je povedal naglo, kakor da se bosta razšla že na prvem vogalu. Vida pa je bila precej mirnejša. Ves čas je vedela za svojo in Tinetovo pot.

Pred Strossmayerjevo ulico je prešel na njeno desno. Napravil je že korak ali dva v smeri internata in obstal. Očitno se je premislil. Vido je namreč pot vodila skozi drevored v Gosposvetski ulici.

»Pravzaprav,« je rekel, »pospremim vas do doma.«

»To sem tudi pričakovala,« je rekla Vida. »Ne stanujem tako daleč.«

Tine je bil spet na njeni levi.

»Poti me ni strah. Ni mi prišlo na misel, to je vse.«

Toda pod kostanji ni bil prav nič zgovornejši. Sicer se mu je poznalo, da mu zdaj vendarle nekaj leži na jeziku, in kdaj pa kdaj je bil že na tem, da spregovori. Pa ni. Morda se mu je zdelo, da še ni pravi čas ali pa je imel še premalo poguma.

Na vogalu Vrtno ulice, ko je Vida hotela čez cesto, jo je zadržal.

»Še kam drugam, še dalje bi šel z vami. Sam tako nikamor ne vem.«

Vida je bila vse prej kot presenečena.

»Tudi na to sem že pomislila,« je rekla. »Tu ste tako rekoč tujec in spodobilo bi se, da bi vas kdo seznanil z mestom. Toda sama vam tega nisem hotela predlagati. Že zaradi tega, ker sem ženska. Poleg tega sem tako zaposlena, da skoraj ne utegnem. Zmerom imam kakšen opravke. Če nič drugega, moram na ta ali oni sestanek.«

Tine se ni več premagoval.

»No, denimo v torek.«

»V torek,« je rekla Vida. »V torek ne utegnem.«

»Pa naj bo v ponedeljek.«

»Še manj,« je rekla Vida. »V ponedeljek sploh ne.«

»Kaj pa v soboto? Jutri?«

»Sobota je nesrečen dan,« je rekla Vida. »Takrat je vse narobe.«

»Kaj pa danes? Zdajle?«

Vida je pogledala za soncem in se zamislila.

»Danes,« je rekla. »To je menda res najprikladnejše. Opravka nimam nobenega. Sonce je še visoko. Prav res, danes. Lahko bi šla v Kamnico.«

»Kje je to, Kamnica?« je rekel Tine. »Ne smeva predaleč. Ves sem ožuljen. Glejva tako, da bova prišla tudi nazaj.«

Vida se je spet zamislila.

»Nič zato,« je rekla. »Peljala se bova. S kolesi. Na kolesu boste že zmogli. Tja in nazaj. Pripeljala vam bom bratovo kolo. Popoldne ga tako ne pogreša. Popoldne je v Ljudskem vrtu in tam karta ali keglja vse do večera.«

Nenadoma ga je potegnila s pločnika in mu pokazala vzdolž Vrtno ulice.

»Stanujem tamle, v predzadnji hiši na levi. Pridite čez približno pol ure, do takrat bom menda že pojedla. Toda nikar ne žvižgajte. Prišla bom zagotovo, čeravno kakšno minuto pozneje.«

Tine se je zasmejal.

»Ne bom,« je rekel. »Žvižgal res ne bom.«

»Prav,« je rekla Vida. »Torej čez pol ure!«

Nato je stekla proti domu.

Tine je počakal še toliko, da se je zgubila za vrtnimi vrati na koncu ulice. Ni še spravil nasmeha z usten, pa se je zdelo, da se namerava odpraviti šele takrat, ko se bo do kraja zresnil. Seveda se je končno zgodilo tudi to. Stopil je po drevoredu, toda čez čas, ko je pospešil korak, je bilo videti, da je komaj zdaj prav presenečen.

Podvival se je v internat, toda ves ta čas ga ni strpelo nikjer. Še v jedilnici ne. Preveč se je priganjal, da bi mu teknilo, in šele na hodniku, ko je pogledal na uro in videl, da ima še čas, se je malce unesel. Prižgal si je cigareto in menda je edinole na ta način lahko še zdržal v sobi.

Kljub temu je prišel prekmalu.

Na srečo pa je bila tudi Vida točna. Vsa nasmejana se je prikazala izza hišnega vogla z dvema kolesoma. Pripeljala je vsakega v eni roki, a na ploščadi ob hiši se je pokazalo, da ne more upravljati obeh krmil hkrati in to jo je tudi pozneje še kar naprej spravljalo v smeh. Kolesi sta ji ušli križem in obtičala je v vrtnih vratih. Tine ji je priskočil na pomoč in med smehom jima je nazadnje vendarle uspelo, da sta se spravila na cesto. Tine si je ogledal svoje moško kolo in nemara se je komaj zdaj, s krmilom v roki, zavedel, da že lep čas ni sedel na kolesu.

»Saj ne vem, če še znam.« je rekel.

Vida je že hotela pognati. Rada bi, da bi se čimprej zgubila od doma, zdaj pa je znova bruhnila v smeh.

»Daj no, poženi že enkrat!«

In kakor nalašč se mu je naglo odpeljala vzdolž ulice.

Sicer pa je bila Tinetova bojazen res odveč. Komaj se je dobro uprl v pedala, že je kolo steklo in skoraj mu ni bilo treba več paziti na ravnotežje. Po dveh treh obratih je bil za Vido, ki se ga je prestrašila in razveselila, vendar ji ni smel zapeljati vstric. Na vsak način je hotela voziti pred njim in biti za vodiča.

Tako sta se peljala drug za drugim. Po poteh skozi Ljudski vrt sta dosegla Mladinsko ulico, tu pa, na tlakovanem cestišču, sta pognala hitreje. Že čez minuto ali dve sta bila na cesti v Kamnico. Ob jarku je tekel dolg kostanjev drevored in za vrhovi visokih dreves je stalo sonce. Z zaletom, ki sta ga dobila na tlaku, sta zapeljala pod kostanje in sončni žarki, ki so v svetlih lisah padali skozi vejevje, so jima zaplesali po obrazu. Na vsem lepem ju je zaslepilo, ko da jima je sonce seglo po očeh. Zazdelo se jima je, da sta prehitra. Pričela sta zavirati in kaj kmalu jima je bilo pod sončnimi žarki samo še prijetno toplo.

Takoj za drevoredom se je cesta spustila navzdol. Zdrvela sta čez ozek most in še dalje vse do kraja globeli, kjer je cesta zavila navkreber. Vožnja brez truda je oba razveselila. Vida je vozila pred Tinetom, in kakor je bilo videti, se je s klancem spoprijela s posebnim veseljem. Pred tem se je nekajkrat razposajeno ozrla. Menda se je hotela prepričati, če ji Tine sploh še sledi, ali pa ga je hotela vzpodbuditi k tekmovanju. Dvignila se je na pedalih in se pognala navkreber. Takisto je storil tudi Tine. Naprezala sta se v dolgem in strmem klancu. Toda Vida ni hotela popustiti. Nekje pod vrhom, ko sta pripeljala med prve vaške hiše, pa že ni imela več pravih moči. In spet se je ozrla. Tokrat skoraj prestrašeno. A pravzaprav ni imela vzroka, še zmerom je bila daleč pred Tinetom. To ji je kajpada vrnilo pogum in s skrajnimi napori je pripeljala do vrha.

Tam je skočila s kolesa in se onemoglo naslonila na ograjo gostilniškega vrta. Lep čas sploh ni prišla do sape. Potem je dahnila:

»Počijva.«

Kolesi sta zapeljala na gostilniški vrt. Pravzaprav, to je opravil Tine, oba pa sta se razgreta in zadihana brezglavo ozirala okoli sebe. Nazadnje sta stopila med mize na prostem. Vida se je spustila na prvo

klop in obsedela s povešenimi rokami in zaprtimi očmi. Tine je sedel poleg nje in obema je šlo na smeh, toda smejati se še nista mogla.

»Kako prav,« je rekla Vida čez čas, »da jih nisi videl. Tiskarniških deklet, mislim. Poznam jih. Dobile bi te na svojo stran.«

Tine je raztreseno vzel njeno roko v naročje. Zdaj sta bila tako utrujena in zasopla, da na take stvari nista pazila.

»Kdo pravi,« je rekel. »Videl sem jih. Toda ljubezen le ni tako enostavna. Saj ti pravim, malo, zelo malo je zadovoljnih deklet. Brž ko ljubim, sem tudi kriv. Še zanje. Le s teboj je drugače. Ti si tako samostojna. Morda sem krivičen, toda tebe ... z veseljem te imam rad.«

Vida je še zmerom mižala in kar na slepo se je oklenila njegovih prstov. Toda Tinetu je bilo to že več ko dovolj. Planil je kvišku.

»Vida,« je vzkliknil. »Ne morem verjeti! Vsaj tako ne. Reci vendar!«

»Govori po naše in ne nori,« je rekla Vida. »Zdaj že veš.«

»Nikar,« je rekel Tine. »To se pravi, da bova tudi jutri ...«

»Govori po naše in ne nori,« je rekla Vida.

»Ko pa ne morem verjeti,« je rekel Tine. »Trajalo bo samo teden ali dva. Potem ne boš več hotela slišati zame.«

»Ne bodi nestrpen,« je rekla Vida.

Odprla je oči in se mu zagledala v obraz:

»Si utrujen?«

»Nisem. Prej bi rekel, da sem zdaj močan.«

(Se nadaljuje)

In kdo,
kdo bo ploskal Atomskemu Veku?
Zveri s svojimi šapami?
Saj mi, še podobni človeku,
čeprav zmečkani v eno s svojimi capami,
nimamo rok.
Naše roke so zbežale.
Daleč daleč. V veselje,
da bodo ploskale tam
kaki zvezdi, kjer jim je bolje
kot nam.

Vendar
saj vi še imate roke,
le jaz jih nimam.
S čim naj primem za besedo njega,
ki mi je snoči rekel, da mi gre delo od rok?

REKONVALESCENTI IN ZDRAVI LJUDJE

Marjan Rožanc

(Konec)

5

Po obedu se je spravil na posteljo. Seveda, vrata v bolniško sobo je pustil za seboj odprta, da ga je bilo videti že iz hodnika. Tako ga ni bilo mogoče zgrešiti.

Vida je prišla, še preden se je dobro odpočil. Obstala je na pragu in ni vedela, ali naj vstopi ali ne.

»Tu si torej,« je rekla.

Pokazati pa je morala še kaj več zanimanja zanj. Tako se je sklonila skozi vrata, da je videla po vseh kotih, nato pa se je previdno sprehodila ob posteljah. Ogledala si je malone vse podrobnosti, vendar samo od daleč. Končno si ni mogla kaj, da ne bi skomignila z rameni in se mu še trpko nasmehnila, kakor da se mu je za vse to dolžna opravičiti. Toda v svojem tričetrinskem plašču in s torbico čez roko že po svoji zunanosti ni sodila semkaj. Čez nekaj časa se je zgrozila:

»Pa ne, da bi ostala kar tu. Resno mislim. Zaudarja po vsem mogočem.«

Tine je obotavljivo vstal s postelje.

»Meni je vseeno,« je rekel. »Morda bi bilo res boljše, če greva kam ven.«

Vida se je zazrla v razmetano posteljo za njim. Spet se je zgrozila:

»Kako je rjuha zaprana! Kaj takega pa spet ne.«

Tine je zamahnil z roko. Zanj rjuha ni bila vredna besed, vzela je suknjič in se molče odpravil na hodnik. Vida pa je stopila za njim in se vdano oprijela njegovega komolca.

»Povabim te na kavo,« mu je rekla, ko sta bila na cesti.

Tine ji je prikimal tjavendan. Ob njej je bil zadovoljen, čez čas pa, ko se je zavedel njenega povabila, se je vznemiril. Ko sta prišla do kavarne Central, je obstal in počakal, kaj bo storila Vida. Ta pa je preložila ročno torbico v levico in brez pomišljanja vstopila.

Tineta je zmedlo že nekaj radovednih ljudi, ki so sedeli za zastrtimi okni. Zagledali so se naravnost vanju. Njemu so bili odveč, Vida pa jim ni posvečala niti najmanjše pozornosti. Izbrala je mizo ob oknu v Gosposko ulico. Sedla sta vsak na svojo stran in Vida je bila videti zbrana in resna, vsa drugačna kot na ulici. Tine jo je lovil s sprašujočimi pogledi in zdelo se je, da ne ve prav, kaj mu je storiti.

»Dve turški,« je rekla Vida natakarju. »Ampak čimprej.«

Tinetu je zdaj, ko je videl, da sta sedla samo za minuto ali dve, malce odleglo. Toda z džezvo in skodelico je ravnal kakor z rečmi, ki so mu zgolj v napoto.

Vida je vsa obupana sklenila roke.

»Kako se obnašaš,« je rekla. »O, moj bog, saj ti ne znam niti povedati. Tako kot otrok. Kaj še nikdar nisi sedel v kavarni ali s kakšno žensko? Daj no, sprost se malo!«

Tine se je z zgornjim delom telesa polegel na okensko polico.

»Na,« je rekel, »kaj neki še hočeš.«

Vida se je zasmejala. Očitno se ji je zdelo zdaj še slabše in mu ta drža sploh ni pristojala. Vendar ni mogla odmakniti pogleda od njega in le kdaj pa kdaj je skoraj nejeverno zmajala z glavo. Naposled je srknila kavo in rekla:

»Sicer pa bi bilo tudi meni ljubše, če bi bila kje zunaj. Človek je že tako ves dan zaprt. Še najboljše bo, če se sprehodiva do Ljudskega vrta. Tam, čisto blizu, imam dobro prijateljico. Poučuje na Srednji glasbeni šoli. Že nekaj let je poročena. Zmerom me vabi.«

»No, kar...«, je rekel Tine.

»Veš,« je povzela Vida, »davi sem ji telefonirala. Sama ne vem, kako je prišlo, morala sem ji povedati. To namreč, da imam zdaj fanta. Polona te ni bila nič manj vesela kot jaz. Rekla mi je, prav

zares mi je rekla, naj se oglasiva že danes popoldne. Pa sem pre-mišljevala in se mi je zdelo, da ne bi bilo preveč pametno, če bi šla tja. Ampak zdaj bi bilo res še najboljše, kaj misliš? Pred kratkim je prišla iz Anglije, vsa polna je novic.«

Tine se seveda ni upiral.

»Pa pojdiva,« je rekel.

Odšla sta po poti, od koder sta prišla. Ubirala sta jo naglo, kakor bi se jima mudilo, in spotoma nista prišla do besed. Obšla sta Ljudski vrt, prečkala Mladinsko in se ustavila šele v Kamniški ulici.

Hiša je bila ograjena in pozvonila sta na vrtnih vratih.

Polona se je oglasila že iz nadstropja in se kaj kmalu prikazala na dvorišču.

»Ah,« je vzkliknila. »Pravkar sem mislila nate.«

Odklenila je vrata in z Vido sta si padli krog vratu. Videti je bilo, da sta druga druge zares veseli. Tine je obstal na pločniku, vse dokler ni Vida pokazala nanj.

»Tu je še moj prijatelj.«

To opozorilo malodane ni bilo potrebno. Polona ga je tako in tako opazila že poprej. Zdaj se je zagledala v njegove kratko pristrižene lase.

»Ah, po zadnji modi,« je vzkliknila. »A la Marlon Brando. Na Angleškem jih je veliko. Še več pa jih je videti tostran La Mancha. Francozi so kar ponoreli za njim. Tu pa ljudje nimajo pravega smisla. Le naprej! Dobrodošli!«

Tine še ni utegnil odpreti ust, že mu je obrnila hrbet in stekla v hišo. Najbrž je hotela še pred njima spraviti kaj malega v red.

Vrh stopnišča ju je pričakala.

»Izvolita v spalnico,« je rekla, »in mi ne zamerita. Saj ti, Vida, že veš. Salona nimamo, v kuhinji pa je še vse narobe.«

Spalnica je bila dovolj prostorna. Pa tudi pohištva v njej ni bilo malo: kavč, komoda... Že na prvi pogled je bilo videti, da je svoj čas stalo v povsem drugačnem stanovanju. Vsaj nekaj od tega je sodilo v dnevno sobo. Ob posteljnih končnicah je stal tudi klavir. Oken ni bilo nobenih, pač pa steklena vrata, ki so vodila na balkon.

Vida se je ozrla na vse strani:

»Kje pa je Franc?«

Polona je razprostrla roke z občutkom brezmejne prostosti.

»Mojega ljubega moža spet ni,« je rekla. »Pa ga menda ne bomo pogrešali. Vsaj jaz ne.«

»Mislila sem, da bi poklepotala s Tinetom,« je rekla Vida in spet pokazala nanj.

»Ah, Tine ste torej,« je vzkliknila Polona. »Kar sedite. Oba sedita! Zdi se mi, da lahko poklepetamo tudi brez njega. Z mojim ljubim možem si tako ne bi kaj prida pomagali. Takoj bi pričel tisto svojo o ženski sebičnosti. Menda česa drugega sploh nima povedati. Če le naleti na koga, ki ga je pripravljen poslušati, že prične s tem. Že kar na pamet. To je stoletje pokvarjenih žensk. Z dolgimi jeziki in spletkami so si pomagale do enakopravnosti, a zdaj, ko si služijo kruh same in celo volijo, so še bolj kakor kdaj prej lakomne moške družabnosti. Še zmeraj naj bi jim dvorili in plačevali. To je stoletje najbolj pokvarjenih žensk. Polastile so se vsega, kar jim je prinesel čas, hkrati pa hočejo tudi vse tisto, kar jih je nekdaj žalilo. Do grla sem ga že sita. Meni se kljub temu zdi, da so moški sebičnejši, čeprav tega še ne znam razložiti. Mar ne?«

Ves čas je nepremično gledala v Tineta. Ob tolikih besedah niti ni bila preveč zanesena, pač pa prepričana, da se s Tinetom strinjata. Nazadnje ga je hotela z jasnim in dolgim pogledom pripraviti celo k odobravanju. Pa se je prehitro domislila:

No, včasih se kljub temu spozabi in leta za kakšno žensko kot obseden. »Toda vse bi še bilo, če bi se zavedal tega, kako je pravzaprav smešen. Vsaj zvečer, ko si nadene spalno kapo. Ko bi se zavedal tega, kako je nespameten in nepraktičen. Takoj bi ga pustila v miru, tako pa me vselej premaga in mu povem, kar mu gre. Ne morem prenesti tega, da nekdo počenja neumnosti in si domišlja, da je vse, kar ukrene, strašno modro. Že odkar sva poročena, me resno prepričuje, da mora zjutraj iz postelje najmanj poldrugo uro pred pričetkom službe. ‚Saj nimaš tako daleč,‘ mu prigovarjam že ves čas, ‚niti deset minut, za umivanje in zajtrk pa je že pol ure več kot dovolj.‘ Pa si tega ne da veljati. Budilka mora zvoniti ob pol šestih, ko človek najprijetneje spi. ‚Živeti hočem udobno,‘ pravi, ‚za udobnost pa je potreben čas.‘ Tako vstaja že ob pol šestih in se vrti po kuhinji kakor brez glave. Vsako stvar, še glavnik, vzame v roke po trikrat ali štirikrat, preden ve, kaj mu je storiti. Toda, saj pravim, vse bi še šlo, če se ob vsem tem ne bi delal tako pametnega.«

Še zmeraj je gledala Tineta. Ta se je zasmel, ker mu je bilo njeno pripovedovanje smešno, sicer pa je imel svoje skrbi. Že ves čas je med prsti nestrpno obračal cigareto in vžigalice. Kadil bi rad, toda sedeli so v spalnici in najbrž si ni upal prižgati brez dovoljenja.

»No,« se je oglasila Vida. »Kako pa na Angleškem? Še to povej!«

»Seveda,« je rekla Polona. »To bi vidva hotela slišati. Poglej, poglej! Na primer, tisto na londonskem trolejbusu. Angležinje so skromne in preproste ženske in tudi ta, na trolejbusu, je bila taka. Ko

sem ji povedala, da sem iz Jugoslavije, oziroma iz Slovenije, je kar zaživela. Bila je pri nas. 'To je tam,' je rekla, 'kjer vse ženske nosijo pričeske à la Gina Lollobrigida.'«

Sama se temu ni hotela smejati. Naslonila se je na klavir in porbrskala po spominu, da bi jima povedala še kaj več. Čez čas si je zavzeto prisluhnila.

»Nikdar ne bom pozabila vokalnega koncerta v Albert Hallu,« je rekla. »Pel je Ferruccio Tagliavini in dvorana je bila nabito polna. Na galeriji je sedela tudi gruča italijanskih delavcev, ki so kar ponoreli od navdušenja. Stali so v tistih ozkih vrstah, nekje pod stropom in skandirali: bis! bis! A Ferruccio Tagliavini jim je pel arijo za arijo, vso noč. Če mi verjameš ali ne, do solz me je ganilo.«

To je pripovedovala bolj Vidi. Ob koncu pa je kajpada pogledala tudi Tineta.

»Ah,« je planila kvišku, »zdaj komaj vidim! Kadili bi radi! Seveda, stopite na balkon in si prižgite. Saj veste, tu je spalnica. Ne bi rada, da bi se posteljnina navzela tega duha.«

Hotela mu je odpreti vrata, toda Tine jo je prehitel.

»Kar pustite,« je rekel. »Bom že sam. Še tega bi se manjkalo.«

Stisnil se je na balkon in obstal za priprtimi vrati. Prižgal si je cigareto in vdihnil dim globoko vase. Pri priči mu je bilo prijetneje in nazaj v sobo se mu ni niti najmanj mudilo. Polona in Vida sta tako in tako imeli svoje pomenke. Vsaj na balkon je bilo slišati tako.

»Kdo je vendar ta človek?« je rekla Polona.

»Tine Ulamec,« je dejala Vida. »Ta teden smo ga vzeli v tiskarno. Še nedavno je prišel iz zapora. Mislim, da je sedel za Ruse. Za Informbiro. Zdaj je res slabo oblečen, pač tak, kakršni smo hodili poprej. Pred leti.«

»Ne mislim tega,« je dejala Polona. »Le tako tih je. Niti besede ni spregovoril. Rekla bi, da je nem.«

Vida je skomignila z rameni ali kaj. Rekla ni ničesar.

Tine je ostal zunaj. Z ogorkom si je prižgal novo cigareto in še to pokadil do kraja. Toda polagoma se je vendarle odločil in se vrnil v sobo. Na njegovem obrazu ni bilo opaziti niti sledu prizadetosti. Vsa razlika je bila v tem, da se je zdaj postavil h klavirju in ni kazal namena, da bi še sedel.

Polona je napravila luč.

»Pravkar sem pripovedovala,« je rekla, »da se Irving Shaw v 'Mladih levih' ni zmotil. Nisem in nisem mogla verjeti, toda tam, na Angleškem, so me prepričali domačini. Dekleta na Otoku so med vojno kar podivjala za ameriškimi vojaki. Ni bilo Američana, ki bi ne imel

Angležinje. Prav zares, angleški vojaki so odhajali na fronto s transparenti: Dekleta, ne mahajte, mi smo Angleži.«

»Mladih levov' nisem bral,« je rekel Tine. »Ampak to bi verjel. Še celo kaj več...«

»Saj,« je vzkliknila Polona, »to je naravnost presunljivo.«

»Presunljivo,« je rekel Tine. »Najbrž že zaradi tega, ker se je zgodilo nekje daleč in povrh vsega še ljudem, ki jih ne poznamo. Za ljudi in stvari okrog sebe navadno nimamo toliko razumevanja.«

Po teh besedah je vstala tudi Vida. Vendar ne zaradi tega, ker bi jim pripisovala kakšen pomen. Menda je le spoznala, da se Tine ne bo več premislil in sedel, pa se je vzdignila še sama, čeprav ji to ni bilo po volji. Toda bilo je že pozno in njuno odpravljanje se je zdelo povsem razumljivo.

Polona ju ni zadrževala. Pospremila ju je do vrtnih vrat in obema segla v roko:

»Oglasita se še kaj!«

Brž ko sta bila sama, pa se je pokazalo, da je med njima nekaj narobe. Vida jo je kujavo ubrala pred Tinetom in vzdolž Kamniške ulice je ves čas stopala nekaj korakov pred njim, ne da bi se enkrat samkrat obrnila. Tinetu se je zdelo, da se bo zdaj zdaj odločila za težko besedo ali nekaj podobnega.

In res. Še preden sta prišla do Ljudskega vrta, je obstala.

»Ne vem, kako moreš tako vztrajno molčati,« je rekla. »Bil si naravnost nem.«

Tinetu se ni zdelo vredno postajati zaradi tega. Stopil je dalje, očitno zato, da bi se laže zadržal v oblasti. Čez nekaj časa je obstal in pogledal, če je Vida še zmerom za njim.

»Komaj tam, pri Poloni, sem se spomnil, da se nisem poslovil od matere,« je rekel. »Ko sem odhajal, sem bil tako ves iz sebe, da sem kratko in malo pozabil.«

Vida ga je preslišala ali pa je sprejela njegove besede kot nemestnen zagovor. Vztrajala je v svojih mislih in čez čas je prišla do presenetljivega zaključka; na vsem lepem se je oprijela Tinetovega komolca.

»Pa bodi nem, nič zato,« je rekla. »Ti si moj fant in vseč si mi tudi tak. Ne dam si veljati. Kljub vsemu si moj. Zdaj greš z mano. Predstavila te bom še staršem.«

Tine je spet obstal.

»Kaj neki te je prijelo?«

Vida ga je potegnila za sabo.

»Nič,« je rekla. »Vesela sem te. Kljub vsemu. Pojdiva!«

Potegnila ga je za sabo in vlekla ga je vse do Vrtne ulice. Kar naenkrat je kanilo vanjo toliko razposajenosti, da se ji skoraj ni bilo mogoče upirati. Sicer pa si Tine niti ni prizadeval. Kaj kmalu se ga je polastil smeh, ki ga je držal vse do vežnih vrat. Tu mu je Vida pobegnila v nadstropje in ujel jo je šele pred stanovanjskimi vrati. Stisnila se je bila k podbojem in ga s pritajenim nasmehom povabila v predsobo. Za njim je naglo obrnila ključ, se pognala po stanovanju in odprla vsa ostala vrata na stežaj.

Tine je pogledal okoli sebe in osupnil:

»Kaj je zdaj to?«

Toda Vida mu je zbežala v sobo.

»Nikar se ne skrivaj,« je rekel.

Vida ga je vsa zadihana čakala ob postelji.

»Saj ni vendar nikogar,« je rekel.

»Nikogar ni,« mu je pritrdila. »Oče in mati sta se odpeljala k sorodnikom v Laško. Brat je odšel s kegljači v Celje. Vrne se šele jutri opoldne.«

»Kaj naj pomeni vse to?«

»Nič, le vedeti moraš, da sem kljub vsemu dobro dekle,« je rekla. Nenadoma se je obrnila in sunkovito odgrnila snežnobelo posteljo. »Le zakaj ne bi tudi Tine vsaj eno noč prespal na čisti rjuhi!« se je razveselila.

Tine jo je objel.

»Počakaj,« je vzkliknila Vida. »To vseeno ne gre tako enostavno. Najprej ti bom obvezala noge.«

Tako je tudi bilo. Tine je moral po vsej sili sestiti na posteljo, Vida pa je stekla v kuhinjo in se vrnila z lavorjem vode in brisačo. Počenila je poleg njega in mu med glasnim smehom umila noge. Tine je bil razposajen in ji je nagajal. Toda konec koncev ga je le ukrotila in ga še kar spretno obvezala.

»Tako,« je rekla zadovoljno, »zdaj pa se spravi v posteljo.«

Sama se je z lavorjem in brisačo spet zgubila v kuhinjo. Vendar samo za kratek čas. Toliko da se je Tine slekel in zlezal v posteljo. Pohitel je, kolikor so mu dale roke, ko da pripravlja presenečenje, in obleko je razmetal vseprek po sobi. Vida se je vrnila v spalni srajci in odprla radio. Šlo ji je na smeh. Prizadevala si je, da bi bila videti vsaj malo bolj resna, toda ustnice so se ji kar same širile v nasmeh, kakor jo je vsak čas izdala tudi sramežljivost. Sicer pa jima je gorela samo še namizna svetilka.

»Ležati moraš mirno,« je rekla. »Ubogljivo. To je tudi moj večer.«

Pokleknila je na posteljno stranico in smuknila pod odejo. Tine se ji je umaknil na rob postelje, toda zastran Vide to skoraj ni bilo potrebno. Rada bi bila namreč čisto majhna. Zlezla je vase. Komaj da je segla z glavo do njegovega ramena in se mu zazrla v obraz.

»No,« je rekla. »Miruj! Rada bi te gledala.«

»Daj no,« je rekel Tine. »Saj nimaš nič videti.«

»Nekaj že imam,« je rekla Vida. »Rada te gledam.«

In ostala sta, kakor sta bila. Tine je ležal vznak, Vida pa mu je z glavo na ramenih zrla v obraz.

»Daj no,« je rekel Tine. »Obrniva se drugače. Tako ne zdržim več.«

»No,« je šepnila Vida. »Naj te gledam.«

»Bodi vendar pametna,« je rekel Tine. »Meni bo vsak čas slabo.«

Vida se je dvignila na roke in ga pričela noro poljubovati po prsih in po obrazu.

»Nisem vedela,« je šepetala. »Nisem si mogla misliti, da si vseeno tak.«

Tine se ji je odzval s slabotnim glasom in zanemel pod njenimi poljubi. Komaj je še otipal nočno omarico in ugasnil svetilko. Ko sta odprla oči, so ju skozi na stežaj odprto okno nemarno gledale zvezde. Ležala sta vznak, vsa utrujena in znojna, prilepljena na posteljo.

Taka ju je odnesel že prvi spanec. Kljub temu pa je bilo, kakor da sploh nista zaspala. Vse do jutra ju je spreletalo, da sta se budila in poljubljala in spet in spet vračala v prijeten dremež. Igral jima je radio. Tine je v nemirnem snu slinil obložena usta.

Pa vendar, najprej je spregledala Vida. Zunaj je bil že dan in skozi okno je sijalo sonce, pa si ni mogla kaj, da ne bi zbudila še Tineta. Poležala sta še kakšno uro ali celo več in se poljubovala. Nič nista pazila kako, zadevala sta se z zobmi in se grizla, vesela, vse brez besed. Nazadnje je Tine znova zadremal. Vida ga je še gledala in ni ji prišlo niti na misel, da bi ga zdramila. Čez nekaj časa je zdrsnila s postelje in po prstih odšla v kuhinjo. Tam se je umila in oblekla in slišati je bilo, da si je dala opraviti s posodo. Ko se je vrnila v sobo kar tako ali iz radovednosti, je bil Tine že spet buden. Medtem si je napravil kar se da visoko vzglavje in se zagledal skozi okno.

»Kaj je tako lepega,« je rekla Vida.

»Nič,« je rekel Tine zamaknjeno. »To je pravzaprav nedeljsko dopoldne. Nekdaj so ta čas prihajali pred moje okno vsi trije, Bert, Polde in Karel. Počakali so, da sem se oblekel in potem smo odšli v mesto. Tam smo v predprodaji kupili vstopnice za večerno kino pred-

stavo in se sprehodili do Tivolija. Sedeli smo na klopeh in ogovarjali znanke izpred kina Triglav. Opoldne nas je doma čakalo nedeljsko kosilo: juha z rezanci, krompir z govedino in solata. Res nič, le tako bedasti so se mi zdeli takrat ti nedeljski dopoldnevi. Tako enolični. Po vrsti delovnih dni naravnost nesmiselni. Pozneje v zaporu pa so mi vse bolj pogosto prihajali na misel in, kakor vidim, mi prihajajo tudi zdaj. Nemara zato, ker so bili vsi enaki in se nikdar ni nič spremenilo. Vsako nedeljsko dopoldne so prišli pred okno... Po vsem tem bi rekel, da sem si zaželel malo gotovosti.«

»Ne bodi patetičen,« je rekla Vida. »Malo si patetičen. Rajši odpri radio.«

»Kaj še,« je rekel Tine. »Le umaknil bi se rad. Kamor koli. Nobene stvari ne bi več prestavljal. To pa v mojih letih ni prav.«

Kljub temu je odprl radio. Vida si tako ni želela nič drugega, in še preden so se cevi dodobra zagrele, je spet odšla v kuhinjo. Tine se je vrgel nazaj, da mu je glava ušla čez posteljno stranico, in pričel obračati gumbe na sprejemniku. Še najprej je ujel Ljubljano. Oddajala je partizanske pesmi in Tine je ostal tako, z glavo čez posteljno stranico, in poslušal.

Na juriš, Hej brigade, Nabrusimo kose...

Vida je prinesla zajtrk in ga postavila na mizo.

»Daj,« je rekla, »poišči vendar zabavno glasbo.«

Sicer pa se je ukvarjala s pripravljanjem zajtrka. Najprej je natočila čaj, potem je odrezala dva krehlja kruha in ju namazala z maslom. Opravilo ji je bilo v zadovoljstvo, toda naposled je vseeno dvignila oči tudi na Tineta. Ta se še ni zganil. Glava mu je visela čez posteljno stranico in zdelo se je, da jo je kratkomalo preslišal.

»Slišiš,« je rekla. »Poišči zabavno glasbo!«

Toda Tine kar ni kazal tega namena. Niti zdaj, ko je utihnila še zadnja partizanska pesem in se je oglasil napovedovalec:

»Nadaljujemo z oddajo ob proslavi dvajsete obletnice velike tekstilne stavke v Kranju. Na današnji dan, točno pred dvajsetimi leti, je policija in vojska vdrla v Jugočeško in se spopadla z delavci, ki so zastražili vse dohode v tovarno. Že v prvih spopadih je bilo veliko ranjenih, medtem ko so štirje delavci obležali mrtvi.«

To je bilo Vidi že več kot dovolj.

»Prav nalašč... Da se ti le ljubi...«

Kar sama je planila k radiu in odtrgala Tinetovo roko z gumba. Toda zdaj ga je videla tudi v obraz. Presenečeno je odstopila za korak in sklenila roke. Iz kotičkov zamegljenih oči so mu polzele solze.

»Bog me obvaruj patetičnih ljudi,« je rekla. »Kaj ti je spet?«

Tine je odvrnil glavo in ni odgovoril. A videti je bilo, da ga duši in da bi rad zajokal na ves glas. Vida je planila k njemu in ga stresla za ramena.

»Povej vendar,« je rekla. »Zakaj jočeš?«

Tine je molčal in stresla ga je še enkrat.

»Povej vendar! Zakaj jočeš!«

Tedaj se je malodane jezno zazrl vanjo.

»Kaj vem,« je rekel. »Poslušal sem radio. Najprej pesmi, zdaj pa še tole... in pritekale so mi solze. Kar same so mi pritekale, kako naj vem zakaj. Jočem tjavendan. Morda zato, ker sem pol svojega življenja preživel ob tem. Morda zato, ker mi je ostala še polovica, življenja, mislim, in zdaj ne vem, kaj bi z njo.«

»Saj pravim,« je rekla Vida, »patetičen človek si.«

Tinetova izpoved ji je bila v olajšanje. Po vsem tem torej le ni bila njena krivda in to spoznanje je bilo zanjo ta trenutek najvažnejše. Obrnila se je od Tineta in se vrnila k mizi, kljub temu pa je čutila, da mu mora privoščiti še kakšno besedo. Kar koli pač.

»Zdaj vstani,« je rekla. »Zajtrkovala bova. Dobro in lepo v miru.«

Tine je poslušno vstal. Gibal se je pobito, bilo ga je sram in nemara je najraje delal, kar mu je rekla. Jedel je brez posebnega teka in še tiste redke grižljaje je suho valjal po ustih, ne da bi se spomnil in jih zalil. Toda Vidi se je zdel znosnejši. Mazala mu je maslo na kruh in mu podajala posamezne koščke čez mizo. Tine jih je odsotno jemal v roke in jih odlagal na krožnik.

»Pomiri se,« je rekla Vida, »in jej! Nemara si bil lačen. Sitemu človeku kaj takega tako ne pride na misel. In še nekaj: nauči se že enkrat živeti! Poglej, tudi meni ni dano kaj posebnega, ampak kljub temu si želim samo tisto, kar je pri roki. Kaj več mi ni mar in nikdar mi ni tako presneto težko. Ti pa: želim si malo gotovosti, pozabil sem se posloviti od matere... Daj, sprijazni se vendar s tem, da v življenju velja samo tisto, kar že držiš.«

Tine ji ni odgovoril. Spočetka ji s polnimi usti ni mogel, ko pa je spravil grižljaj po grlu navzdol, se mu najbrž že ni zdelo več vredno. Razmišljeno si je gladil svoje koščene prsi še potem, ko je Vida že zdavnaj pospravila po mizi. Vse dokler ni prinesla obleke.

»Obleci se,« je rekla. »Saj veš, ob dvanajstih pride brat. Ne bi rada, da bi te dobil tu.«

Tine se je pričel naglo oblačiti.

»Saj kar grem,« je rekel. »Danes se bova tako in tako še videla.«

»Seveda,« je rekla Vida. »Bodi doma. Prišla bom pod večer.«

»Pridi že prej,« je rekel Tine. »Pridi že ob treh!«

»Prav,« je rekla Vida. »Prišla bom že ob treh.«

Pred vrati sta se še enkrat poljubila in Tine je stopil na cesto celo vedrejši kot kdaj koli poprej. Sicer pa je bilo zunaj že prijetno toplo. Ni bilo, da bi se človek zapiral in Tine se je sprehodil vzdolž Gosposvetske ulice, šel je mimo internata in seveda še dalje, vse do središča mesta. Tokrat z rokami v žepih in kar nekam samozavestno.

Po obedu v internatu je legel. Toda počutil se je tako zbranega, da je v kovčku poiskal eno izmed svojih drobnih knjig, pravzaprav prvo, ki mu je prišla pod roko. Bil je Steinbeckov roman 'Ljudje in miši'. Bral je zavzeto, kdaj pa kdaj se je nasmehnil, na vsako toliko je odvrnil pogled od knjige in se zamišljeno zastrmel v prazno.

Toda tako je bilo samo nekaj časa. Pozneje je bil videti vse bolj in bolj raztresen, ob treh pa ga je potrpljenje do kraja izdalo. Čeprav so mu ostale samo še dve ali tri strani, je odvrigel knjigo in stopil do okna. Naslonil se je nanj in se zagledal na ulico.

Spodaj se je kar trlo ljudi. V Ljudskem vrtu je bila nogometna tekma in pritekali so z vseh strani. S kolesi ali peš. Na križišču Strossmayerjeve in Slovenske ulice je bila gneča, da so morali kolesarji stopiti s koles. Tine se je seveda oziral po ženskih obrazih, bili se redki in z okna jih je bilo težko razpoznati. Pogledal je tudi navzdol, v smeri proti jugu, kjer ni bilo nikogar in so še stojnice samevale, zložene druga vrh druge. Morda je pomislil, da se Vida utegne prikazati s te strani.

Naposled se je izpraznila tudi cesta pod njim. Le kdaj pa kdaj jo je naglo prečkal zamudnik in prav tako poredkoma se je prikazal kak človek, ki je imel svojo pot in mu nogometna tekma ni bila mar. Iz Ljudskega vrta je bilo slišati prve vzpodbudne klice. Bržčas sta enajstorici zdaj pritekli na igrišče in pozdravili občinstvo. Potem se je vse umirilo; gledalci v Ljudskem vrtu so se pritajili pred začetnim udarcem, vajenci v internatu so spali, ulica je bila tiha in prazna, sonce se je upiralo v rumena pročelja hiš in komaj da se je kaj zgabilo v krošnjah kostanjev.

Ta mir je Tineta pregnal z okna. Spustil se je na cesto in pripravljen, da se vsak čas vrne, je z negotovimi koraki zavil v Gosposvetsko ulico. Gledal je daleč predse, proti Vrtni ulici. Za trenutek ali dva ga je premotilo navdušeno kričanje ljudi v Ljudskem vrtu. Nato se mu je najbrž spet zazdelo, da bi Vida utegnila priti z druge strani, od trga, in pohitel je nazaj v internat.

Spet se je naslonil na okno, ves razburjen in zasopel. Toda ulica pod njim je bila prav tako tiha in prazna, le da zdaj sploh ni vedel, kaj mu je spričo nje še početi. Hodil je gor in dol po hodniku, pre-

meril je sobo po dolgem in počez, vrgel se je na posteljo in odprl knjigo, pokadil je dve cigareti. Končno se je vdano približal oknu. Tu mu je bilo še najlaže; pričakovanje ga je do kraja prevzelo, gledal je po ulici navzdol in navkreber in vsak trenutek se je tu ali tam prikazal človek.

Tako je pričakal konec nogometne tekme. Gledalci so bili videti zadovoljni. Z Ljudskega vrta so se vsipali v gručah, hodili so vštric in v živahnem razpravljanju so hipoma zajezili vso cesto. Kolesarji, ki so se zamudili z iskanjem in odklepanjem koles, so zdaj nestrpnost zvonili, vendar si niso mogli utreti poti. Zadnji, menda najbolj vneti navijači, ki so pospremili igralce vse do slačilnic, so se pod oknom zvrstili šele z mrakom. Za njimi ni bilo nikogar več.

Tine se je odtrgal od okna. Stekel je po stopnišču navzdol, kakor da se nima več v oblasti. Odvihral je naravnost v Vrtno ulico. Tema za Vidinimi okni pa ga je osupnila in stregnula. Obstal je na pločniku pred hišo, gotov vsaj tega, da zdaj ne bo čakal zaman, toda še zmerom skrajno napet.

Vida je prišla v trdi temi in opazila ga je šele nekaj korakov pred sabo.

»Kaj pa ti tod?« se je zavzela.

»Čakam te,« je rekel Tine. »Že ves popoldan.«

Vida se je prisiljeno zasmejala. Bilo ji je malce mučno z njim.

»Pa ne da res?« je rekla. »Bilo je vendar tako lepo sončno. Odšla sem k Poloni in legla na balkon. Ujela sem nekaj prvega sonca.«

Zdaj sta si bila bliže in mu je videla v obraz.

»Prav res,« je rekla in odstopila za korak. »Sončila sem se. Mislila sem, da tudi tebi ne bi škodilo... Da je vseeno, če pridem.«

Tine se ni zganil.

»To ti verjamem,« je rekel. »Zato mi je tudi hudo.«

»Hudo, zakaj neki!« je rekla Vida. »Daj no, pogledaj, boš videl, kako sem zdaj lepo zagorela.«

»Ne vem, kako si mogla...« je rekel Tine. »Jaz sem te vendar čakal in nisem imel kam. Razumeš, čakal sem te. Zame si vendar edini človek na tem svetu. Ti pa... Rajši si šla in se pretegovala na soncu.«

Vida se je zasmejala in sklenila roke v narejenem obupu:

»Bog me obvaruj patetičnih ljudi!«

Smejala se je še kar naprej in se ni mogla ustaviti. Nekaj pomilovalno škodoželjnega je bilo v tem smehu.

Tedaj je napetost Tineta hipoma dvignila na prste. Nagnila ga je naprej, da je dvignil roko in udaril Vido po obrazu. Vida je razklenila roke in se osuplo zgrabila za lice. Odstopila je še za korak in celo

v temi je bilo videti, kako so se ji zožile oči. Bilo je pričakovati, da bo zdaj zdaj izbruhnila, toda namesto tega jo je čez čas spreletel nasmeh. Uspelo se ji je premagati in ta zavest jo je prešinila z zadovoljstvom. Tako zbrani se ji je bilo tudi laže maščevati.

»Odslej so najini odnosi samo še službeni,« je rekla povsem mirno. »Tam pa, kakor vem, ti ne kaže najbolje.«

»Odslej nimava nobenih odnosov več,« je rekel Tine.

Pokazal ji je hrbet in odšel.

Spotoma pa se je zdelo, da bo napravil še kakšno neumnost. Pod kostanji v Gosposvetski ulici je na vsako toliko nerazsodno obstal. Dobršen del poti je pretekel in kdaj pa kdaj mu je ušla kakšna glasna beseda. Toda v bolniški sobi, ko je nekajkrat obšel vseh trideset postelj, se je pomiril. Pravzaprav odločil. Odprl je kovček in zmetal vanj vse svoje stvari.

6

Tokrat se je peljal s tramvajem, in to vse do Savske kolonije. Pa ni odšel naravnost domov. Menda se mu ni dalo prikazati pred očeta in ga je bolj gnalo drugam; za avtobusnimi garažami je zavil v Ljubljansko ulico.

Gospa Koch je bila presenečena kakor pred dnevi:

»Kje se vendar potikaš? Prav nič te ni naokrog.«

Tine je odložil kovček.

»Kako naj pridem,« je rekel. »Bil sem vendar v Mariboru.«

»Poglej,« je rekla gospa Koch. »Tega nisem niti vedela. Ni mi povedal. Saj pravim, od našega fanta ni mogoče dobiti niti besede.«

Tineta je zanimalo:

»Kje pa je zdaj?«

»Kje?« se je zavzela gospa Koch. »Mar res misliš, da vem! Kakor hitro je odložil žlico, je šel. Najbrž spet tja, za progo. Ali pa morda tja, kakor že pravijo, oziroma kakor so pravili, v Salezijanski dom. Zdaj vsaj vidiš, da je s tem fantom res križ. Nikdar ga ni doma. Nič ne rečem, uči se še kar pridno in prihodnjo pomlad bo opravil še zadnje izpite, toda za noben denar ga ni mogoče obdržati doma. Zmerom ga vrag nosi naokrog. Z dekletom je prav res drugače. Pride iz službe in se ne gane nikamor. Često jo moram priganjati, da se preobleče in da gresta s sestrično, z Adelo, malo na lepše. V kino ali kam drugam. Pa jo imajo vsi ljudje radi. Še strankam v trgovini se je tako priljubila, da so potem, ko se je z Mestnega trga preselila v Preskrbo na Šempetrski cesti, domala vse prišle za njo. Pravijo, na lastna ušesa sem slišala: ‚Nihče nam ne postreže tako kot Marta.‘«

»Prav rad bi jo že videl,« je rekel Tine. »Tudi midva sva se dobro razumela.«

Gospa Koch mu je prikimala in še živahneje nadaljevala:

»Poleg tega je kot nalašč za dom. Vsak dinar obrne tako, da je prav. Pretekli mesec si je kupila kavč in počasi, vsak mesec nekaj, si bo spravila skupaj celotno pohištvo. Zmerom pravim: Blagor tistemu, ki jo bo dobil.«

»Takih deklet je menda res malo,« je rekel Tine.

To je dejal le toliko, da je prišel do besede. Ni ga namreč strpelo dalje na mostovžu in pri priči je dodal:

»Pogledal bom za njim, za Poldetom. Po kovček pridem pozneje.«
Na ulici pa se mu seveda ni več tako mudilo.

Pred železniškim prehodom na Zaloški cesti je zavil na gostilniški vrt. Tu so pod krošnjami visokih kostanjev stale rdeče pobarvane mize, za katerimi so v gručah sedeli zamestni upokoјenci in nekaj mlajših delavcev. Ne eni ne drugi niso kaj prida naročali. Sedeli so za nepogrnjenimi mizami in metali karte. Tineta niso opazili, vendar mu je bilo tako celo ljubše, ker se je lahko nemoteno razgledal po vrtu. Tu in tam je bilo videti tudi pogrnjeno mizo, za katero je sedel gost, ki ga je očitno prineslo semkaj bolj po naključju. Za kostanji, tik pred kletmi in drvarnicami, je stala razmajana biljardna miza. Ob dolgi vrsti klopi, na katerih so ljudje sedeli s hrbtom proti cesti, je bilo balinišče, kjer so na vso moč glasno balinali. Toda Tinetu ni bilo treba tako daleč.

Polde je sedel med igralci za najbližjo mizo. Dvignil je roko: »Nisem mislil, da si tako slep. Že ves čas te gledam. Kako je zdaj?«
Tine je zmignil z rameni.

»Tu sem,« je rekel. »To je vse.«

»Pametno,« je dejal Polde.

Tine je pristopil k njemu od zadaj in ga stresel za ramena. Polde tako ni kartal. Kratkočasil se je s tem, da je opazoval ostale igralce. Razgovor ga potemtakem ni motil.

»Kje sva se dobila,« je rekel in zmajal z glavo. »Kdo bi si mislil. Zelo redko kdaj zaidem tu sem. Le danes nisem vedel kam drugam.«

»Kaj pa Bert?« je vprašal Tine.

»Mar ga ne vidiš?« je rekel Polde.

Pokazal mu je fanta na klopi ob balinišču. Sedel je z obrazom proti cesti, kakor da so mu ostali ljudje kaj malo mar. Poleg tega se je pozibaval in pel:

»Sem se oženil, se kesam...«

»Pa ne, da je poročen,« se je zavzel Tine.

»Še tega bi se manjkalo. Še te nesreče,« je rekel Polde. »Poje...«

Tine je že stopil proti njemu. Bert ga kajpada še ni opazil, pa se je še zmeraj pozibaval in pel. Sosedom, ki so sledili igri na balinišču, je bržkone že presedal; z njim vred se je namreč gugala tudi klop. Nekdo se je jezno zadržal:

»Nehaj že enkrat, ti pravim.«

Toda Bert ga menda ni slišal in se je pijano pozibaval dalje. Tudi pel je še zmerom. Preden je prišel Tine do njega, pa je bil pri njem že moški v kombinezonu. Razprl je svoje široke dlani in ga zgrabil za vrat. Stresel ga je dvakrat ali trikrat, vendar precej manj, kakor je Tine prvi trenutek pričakoval.

»Pa nehaj, če ti pravim,« je rekel in se vrnil na klop.

Bert je posinel in onemoglo obrnil oči po gostilniškem vrtu. Zdaj je morda videl tudi Tineta, toda na obrazu se mu to ni poznalo. Ves se je prepadel in kar nekam otrdel. Pa ne od bolečine. Zdelo se je, da pobito razpreda svoje misli. Naposled je zlezal v dve gubi in si kimaje z glavo pritrdil:

»Saj...« je rekel.

»Bert,« ga je poklical Tine.

»To ni prav,« je rekel Bert in se mu zazrl v obraz. »Čisto malo me je stisnil, pa mi je vzelo sapo. To ni prav!«

»Saj se je samo šalil,« je rekel Tine.

»To ni prav. Ravno zato je narobe,« je rekel Bert. Kar naenkrat je bil poln kljubovalnosti. »Kaj nisi videl, čisto malo me je stisnil, pa mi je vzelo sapo. Tudi jaz sem kdaj koga udaril. Ko sem bil še zdrav. Pošteno ga je bolelo. Vsaj takrat, kadar se mi je posrečilo.«

Iznenada je zakopal glavo v dlani in zajokal:

»Čisto malo me je stisnil... Tako rekoč za šalo, pa mi je vzelo sapo.«

Tine je komaj zdaj prav osupnil. Najbrž je imel vse doslej pripravljeno za Berta toplo besedo ali kaj takega, zdaj pa je sprevidel, da pravzaprav nobena stvar nima pomena. Nedomiselnost se je prestopil z noge na nogo in nazadnje mu res ni preostalo drugega, kakor da se je vrnil k Poldetu. Vendar še zmerom ni mogel od Berta odvrniti pogleda.

»Kaj pa njega,« ga je premotil Polde, »njega nič ne vidiš?«

Pokazal mu je Karla, ki je sedel za sosednjo mizo in je prav ta trenutek pogledal iznad kart.

»O, glej ga, glej,« je rekel.

»Kartaš,« je rekel Tine.

»Kakor vidiš,« se je namuznil Karel. »Tarokiramo.«

Z njim so bili še delavci iz moščanskih tovarn. Iz Oljarne, Saturnusa, Kemične tovarne in Teola. Spoznati jih je bilo mogoče že po obrazih in oblačilih. Vsi kajpada niso igrali. Toda igra je bila na Karlu in prav vsi so čakali na njegovo karto. Tako so pogledali tudi Tineta, ki ga je zadrževal. Po vsej verjetnosti jim pri igri ni šlo najbolje. Videti so bili razdraženi in edino Karel je med njimi deloval kolikor toliko mirno.

»Počakaj me,« je rekel. »Domov pojdemo skupaj.«

Tine in Polde sta mu prikimala.

Počakala sta, da so došteli še zadnji krog. Tedaj je Karel pobral karte in nekaj malega denarja, nakar sta si s Tinetom segla v roke in se za trenutek ali dva posmejala. Seveda, pred tem je Karel spravil denar in preložil karte v levico.

Odšli so čez železniški prehod in zavili ob ograji vojaške bolnišnice.

Tinetu se kar ni hotelo dalje.

»Bert me ni spoznal, to vesta,« je rekel.

»Nič novega,« je dejal Polde. »Njemu se zgodi, da ne spozna niti samega sebe.«

Karel je zdolgočaseno mešal karte.

»Pa ti,« je rekel Tine. »Tudi o tebi je slišati čudne stvari. Pravijo, da si se do kraja spridil. Da z ljudmi sploh ne govoriš več. Da z ljudmi samo še kartaš.«

»Najbrž si govoril z mojim očetom,« je rekel Karel. »Pusti to. Rajši mi povej, kaj naj bi počel drugega. Mar naj bi še zdaj krasil hiše in pisal volilne parole. Nehaj, lepo te prosim. Tu vsaj kaj malega zaslužim.«

»No, zdaj ga slišiš,« je dejal Polde. Dregnil je Tineta pod rebra in se obrnil h Karlu. »Tebi res ne bi bilo treba tega. Lepo štipendijo imaš. Kaj naj bi, za boga, po vsem tem počel jaz. Že celo večnost se ubadam z biologijo in še zdaj noče nihče slišati, da bom kdaj profesor. Nihče noče zastaviti niti prebite pare. Na tvojem mestu se pač ne bi pritoževal. Če bi študiral tehniko, tako kot ti, ni vrag, da bi staknil podjetje, ki bi me štipendiralo. Pa tudi praksa v inozemstvu mi ne bi ušla.«

Karel je prenehal mešati karte.

»Govoriš tjavedan,« je rekel. »Ko da sploh ne veš, kako je. Tudi tehnika s štipendijo in prakso vred ni nič. Zase lahko rečem, da mi je prav to dalo po glavi. Kot osmošolec sem preganjal dekleta in prav ničesar nisem pogrešal, pozneje, ko sem dobil štipendijo, pa denarja ni bilo nikoli dovolj. Prakse v Nemčiji mi nikar ne omenjaj. Plačali

so mi slabo in tistih šest mesecev, kolikor sem bil tam, se nisem niti enkrat do sitega najedel. Vsako prebito paro sem shranil. 'Zdaj imaš priložnost,' sem menil, 'da si nakupiš vse, kar ti je potrebno.' Domov sem seveda prinesel vruga in pol in pričel sem, kaj naj bi drugega, s prekupčevanjem in prodajanjem. Polni žepi pa so me spravili ob pamet. Prekupčeval sem dalje, ker že nisem hotel zanemariti te, kakor pravijo, edinstvene priložnosti in zveze. Rajši sem zanemaril študij. Tako sem čez čas prišel ob štipendijo, vrh tega pa so mi prišli na sled in mi pobrali še šestila, v katera sem vložil ves svoj denar. No, in kaj imam zdaj od Nemčije in od vsega tega? Nič. S študijem sem v zaostanku, sploh ne vem, kdaj bom končal, in kar je še slabše, navadil sem se na denar. Tebi je denar samo potreben, jaz pa enostavno ne morem biti več brez njega.«

Polde mu ni več ugovarjal. Od strani je pogledal Tineta, ki je komaj sledil njenemu razgovoru, in najbrž se mu je zdelo, da sta pred njim oba smešna.

»Reveža sva,« je rekel. »Oba sva reveža. Toda ti si vseeno na boljšem. Srečo imaš. Karte ti služijo.«

»Te lahko služijo tudi tebi,« je dejal Karel. »Že jutri.«

Medtem so prišli do hiš za avtobusnimi garažami. Polde je stopil naprej in jima odprl dvoriščna vrata, toda Karel ni hotel za njim.

»Ne,« je rekel, »domov pojdem. Skušal bom sestri za knjigo. Kaj veš, morda se mi bo zdalje posrečilo. Rajši mi povej, kako si se odločil za jutri. Greva ali ne?«

Spet je pričel mešati karte. Najprej tako, da jih je odlagal zdaj na vrhu zdaj spodaj, potem še tako, da je posamezne karte vrival med ostale. Naposled si jih je razdelili v obe roki in jih prelistal vse križem. To opravilo mu je bilo naravnost v veselje.

Polde ga je zamaknjeno opazoval.

»Ne vem, kaj naj storim,« je rekel. »Kar zdi se mi, da bom zaigral še to, kar imam.«

»To se ti ne more zgoditi,« je dejal Karel. »Pri Lasanu gre precej lažje kot 'za progo'. Tako lahkovernih ljudi še nisem videl. Prav res. Še nikdar jim nisem pustil niti dinarja.«

Polde se kljub temu ni mogel odločiti.

»Niti dinarja ne boš zaigral, če ti rečem,« je dejal Karel. »Takole, igrali bomo navadnih enaindvajset. Preferanse in taroka tako ne znajo. Tam, pri Lasanu, bova že pred drugo, še preden jih spustijo iz tovarne. Ti boš sedel na moji desni, in če bo mogoče, bo banka vse-skozi v najinih rokah. Pri drugi delitvi boš igral zadnji in takrat položi karto na vse, kar se bo medtem nabralo na mizi. Na meni bo,

da bom potegnil kakšno preveč in pospravil boš do zadnjega dinarja. Potem bo banka tvoja in teh nasvetov se bom držal jaz. Nazadnje si bova delila. Enostavno kot le kaj.«

»S kartami nimam sreče,« je rekel Polde. »Pa pridi pome. Bom vsaj videl, če gre res tako.«

Karel je čakal samo še na to. Pri priči je dvignil roko, kar je veljalo, da je vse prav, a karte je vtaknil v žep, kar tudi ni bilo brez pomena.

V Središki ulici je Polde zakoračil na dvorišče. Toda Tine se kar ni premaknil nikamor.

»Kaj res nimata lepšega posla?« je rekel.

»Kakšnega posla,« je dejal Polde. »Saj ga niti ne iščeva. Meni je popolnoma dovolj, da imam kdaj pa kdaj za kino. Kaj več mi res ni potrebno. Kakšen posel, te vprašam? Kaj mi bo? Poprej, še preden so Karla poslali v Nemčijo, sva jo nekega dne ubrala na Savo. Sejala sva pesek. Pa kaj sva imela od tega? Karel se mi je čez dobro uro zvrnil na mrežo. Za tisto, kar sva dobila, pa sva v Tomačevem popila dve steklenici piva. Domov sva prišla na smrt utrujena, brez beliča in spet žejna.«

»Pa vendar,« je rekel Tine. »To je bil lep posel.«

Polde se je zasmel. Ni ga hotel prav razumeti.

Na mostovžu ju je pričakala gospa Koch.

»Vendar,« je rekla proti Poldetu, nakar je povzela še za oba. »Večerja vaju že čaka. Pripravila sem tudi za Tineta. Saj menda tako nima kam.«

Polde se je molče zgubil v sobo. Ni se mu zdelo vredno odgovoriti materi in čutiti je bilo, da so med njima še stari računi. Tinetu je gospa Koch pokazala vrata v kuhinjo.

Zdaj je bila doma tudi Marta. Sedela je ob odprtem oknu, na okensko polico si je razgrnila Slovenski poročevalec, vendar ni brala. Gledala je na dvorišče in na ulico. Tineta je videla že na dvoriščnih vratih in tako zdaj ni bila prav preveč presenečena. Komaj da je vstala in se mu nasmehnila.

»Poglej, že večerjala bova skupaj,« je rekla.

Pristavila si je stol k mizi in spet sedla. Brazgotino na obrazu si je zakrivala s pramenom črnih las, toda kljub temu jo je bilo opaziti že na prvi pogled, brž ko je spregovorila. Globoka rana ji je zapotegnila kožo, in zdaj, ko je govorila, ji je vleklo tudi usta. Tega se je po vsej verjetnosti še najmočneje zavedala spricho manj znanih ljudi. Tak pa je bil zdaj zanjo najbrž tudi Tine.

Gospa Koch si je kot nalašč dala opraviti v veži. Oba sta se zmedla. Povečerjala sta molče, potem si je Tine prižgal cigareto in stopil v vežo. Kar brez besede. Morda je hotel pogledati k Poldetu, vendar ni prestopil praga njegove sobe. Cigareto je pokadil na mostovžu, nazadnje pa je sedel na leseno stopnišče.

Marta je prišla za njim. Ni je zdržalo same v kuhinji, ko pa je pogledala na mostovž, že ni več mogla nazaj. Sedla je poleg Tineta in si objela kolena.

»Kaj premišljaš,« je rekla. Kajpada šele čez nekaj časa.

Zvenelo je kakor ob spominu. In na vsem lepem je bilo čutiti, da si pravzaprav nista tako tuja, da si nikdar nista bila. Da ju pač družijo stvari, ki sta drug ob drugem morala misliti nanje.

»Se spominjaš župnišča,« je rekla Marta. »Tako po osvoboditvi... Ko smo odprli kaplanovo omaro in brali njegova ljubavna pisma... Vsega smo bili veseli.«

»Seveda se spominjam,« je rekel Tine. »Ti si bila najmlajša partizanka v našem rajonu.«

»Da,« je rekla Marta. »Menda res. Komaj šestnjast let mi je bilo. Nisem se smela prikazati na sestanku, takoj so bili vsi v meni. Radi so me imeli, zelo radi, in vsi so me gledali naravnost v obraz. To so bili menda res najlepši dnevi mojega življenja. Vsaj pozabiti jih ne morem. Zdaj je drugače. Ljudje so se porazgubili ali zgrešili. Kaj vem, vsakdo se je zaprl vase. Nikjer ni več tiste sproščenosti in veselja. Vsaj meni se zdi tako. Ljudje se mi kar ne upajo več pogledati v obraz.«

Zaprta je oči in vsa obupana zmajala z glavo.

»Po tem, kakor je bilo,« je rekla, »kar ne morem verjeti, da je prišlo drugače. Ne morem razumeti. Vse nekaj drugega sem pričakovala. No, denimo samo to, kako se je zgodilo s teboj.«

Tine se je vznemiril.

»To ni nič,« je rekel. »To, z mano. Temu sem kriv sam, in Rusi, preveč sem se navadil nanje in nisem se mogel ločiti od njih. Pa tudi Rusi ne. Saj veš, kako je, človek nekaj vzljubi, če mu nekaj priraste k srcu. Tako je bilo z menoj. Preveč so bili v meni, ruski ljudje in njihova stepa, prav taki, kakršne sem zasledil v knjigah. Dobri ljudje in široka stepa, da sem bil še sam boljši in večji. In nisem hotel, ker nisem znal, ločiti tega od ostalega. Rad sem jih imel in, seveda, prigovarjal sem še ostalim. V vojski pa je bilo takrat strogo, prekleto strogo. Nič čudnega, da sem končal v zaporu. Toda tudi tam sem vztrajal pri svojem. Ljudje pa, ki so bili z menoj in bi morali tudi čutiti po moje, so bili drugačni. Sestavljali so nove vlade in se pre-

pirali, kdo bo minister. Nikogar niso imel radi in nobene stvari niso cenili. Tako da nazadnje še meni ni ostalo kaj prida ljubezni. Drugače pa ni bilo tako slabo, tudi tam ne. Ne smeš misliti, da je bilo slabo. Imeli smo knjižnico, kino in gledališke predstave. Da, včasih je bilo celo prijetno. Le zdaj, ko sem zunaj, vidim, da nisem več pravi.«

»Zdaj?« se je zavzela Marta.

»Prav zdaj,« je rekel Tine, »čeprav si ne morem priti na jasno. Ne kako, ne zakaj. Morda se je medtem življenje premaknilo dalje. Res, ljudje so lepše oblečeni... Morda so se spremenili tudi drugače, sam pa sem ostal tak, kakršen sem bil. Morda se je zgodilo obratno. Ne vem zavržno. Samo čutim, da ne morem več z njimi v korak.«

»Saj te skoraj ne razumem,« je rekla Marta. »Srbski govoriš. Že ves čas.«

»Srbski?« je rekel Tine. »Ko pa tudi mislim tako. V teh letih sem se navadil.«

Nadaljeval je še bolj raztreseno:

»Nekaj pa mora biti... Da sem tak... Da ne ujamem koraka. Neki vzrok, mislim. Poglej, prišel sem domov... Kdo me je pričakal in kaj me je čakalo? Nihče in nič. Skrbi za zaslužek. V Ljubljani ga nisem našel, moral sem v Maribor. Že prihodnji dan. Tam nisem poznal žive duše, stanoval sem v internatu, delo mi ni šlo od rok. Po delu nisem vedel kam. Taval sem po mestu. Postajal sem na Glavnem mostu. Bilo mi je, da bi se pognal v Dravo. Saj ni nikogar, ki bi me zadržal, sem mislil. Pa se nisem. Nazadnje mi je bilo žal za obleko ali kaj,« se je posmehnul. »Vrnil sem se v mesto. Bom že našel koga, sem si mislil. In tako vse do danes. Ti si prvi človek, ki me je vprašal, oziroma, ki mu lahko povem, kako in kaj. In glej, že zaradi tega te imam rad.«

Nenadoma je skrnil obraz v dlani. Očitno se je zavedel vse brezupnosti svojega položaja.

To je zbegalo tudi Marto. Tine ni kazal nobenega odpora, tiščal je obraz v dlani in se tresel v ramenih. Posedela je ob njem molče in do kraja negibno, kakor bi hotela natančno pomeriti še njega. Toda Tine se je zdaj vse premalo menil zanjo. Še drugače ga je morala opomniti nase.

»Pomiri se! Vstani,« je rekla in ga prijela pod pazduho. »Poglejva k Poldetu.«

Vstal je takoj. Nemara bi ta trenutek storil kar koli. Le nekaj na tujo pobudo, nekaj tjavendan in brez vsake odgovornosti. Kakor na slepo je stopil za Marto in skozi vežo. Marta je prižgala luč in oba hkrati sta prestopila prag in pogledala v sobo.

Polde je oblečen ležal na postelji in spal.

Marta ga ni hotela zbuditi. Po prstih se je zadenski umaknila iz sobe in potegnila za seboj še Tineta. Tako sta se spet znašla na stopnišču.

Tine je sedel in se zagledal predse.

»Pravzaprav,« je rekel, »to ni tisto... Tega me ni strah.«

Marta je bila stvarnejša.

»Pa vendar,« je rekla. »Tako, brez vsega, ne boš mogel.«

»Kako misliš?«

»Tako kot zdaj,« je rekla Marta. »Kar prišel si. Ničesar nimaš. Še lačen boš, to mislim.«

»Vem, to me bo vprašal tudi oče,« je rekel Tine. »Lačen, lačen... Kruha ali česa? Te lakote me ni strah. Zato sem se tudi vrnil in nikamor ne pojdem. Tu bom, pri ljudeh, ki so mi vsaj malo pri sreči. Nekaj jim bo že zame. A strah? Strah me je edino tega, če še njih ne bi mogel imeti več rad.«

Marta ga je dobro razumela.

»Naš Polde,« je rekla. »Nikar se ne jezi zaradi njega. Zadnje čase je nekam čuden. Zaradi Hermine, vsaj meni se zdi, da zaradi nje. Tega ti najbrž še ni pravil. Nerad govori o tem. Toda odkar sta se razšla, je res nekam čuden. Po mojem ga je spravila tako daleč Hermina. Rad jo je imel. Zadnje čase je prihajala bolj poredkoma. Pa tudi slišati je bilo precej čudnih stvari, menda veš, kaj mislim. Toda Polde ni hotel verjeti niti besede, mislim, da jo je imel zares rad. Na Silvestrovo je prišla zvečer, že bolj pozno, z novoletnimi darili. Dejala mu je, da mora še po opravkih, da se bo zadržala še za kakšno uro in da se potem vrne. Toda prišla je šele zjutraj. Bila je razmršena in neprespana, še meni je bilo jasno, da je prišla s silvestrovanja. In meni nič tebi nič je legla v Poldetovo posteljo. Zbudila se je šele opoldne, ko je bil Polde že v kuhinji, in odšla kar tako, brez besede. Polde jo je čakal in mi vsi, tudi medve z mamó, smo mislili, da še pride. Pa je ni bilo od nikoder. Ves teden ne. Polde si je prigovarjal, da dela nadure, ker bi se rada oblekla, da je tako še boljše kot zadnje čase, ko je prihajala utrujena in je pri njem samo spala. Toda prijatelji, tudi Karel, so vedeli povedati vse drugačne stvari. Ko se je spet oglasila, mislim, da je bilo v soboto štirinajst dni, je Polde poklical v sobo še mater. »Naj bo tu,« je rekel Hermini, »da bo slišala!«. Potem je iz miznega predala privlekel listek, na katerega si je zapisal vsako uro in vsa imena, menda veš, kaj mislim. Bral ji je lepo po vrsti. Tako, kakor so mu povedali prijatelji. Tega in tega si bila s tem, dva dni pozneje si prespala noč tam in tam... In tako

dalje. Meni si pravila, da imaš veliko dela, in zdaj, ko vem, da si mi ves čas lagala, te vprašam, če si še upaš trditi, da me imaš rada. A Hermina? ‚Čemu si toliko prizadevaš,‘ je rekla in menda se je celo zasmejala, ‚že vsakemu bedaku bi bilo jasno, da te ne maram.‘ Mene tačas sicer ni bilo doma, vse to so mi povedali pozneje. Ko sem prišla, sem dobila Hermino na dvoriščnih vratih in že po tem, da mi ni odzdravila, sem vedela, da ni vse prav. In res je bila vsa hiša na nogah. Polde je ležal v svoji sobi in Adela, ki je pritekla na pomoč, mu je z mokrim robcem hladila čelo.«

Tine jo je poslušal do kraja in se trpko nasmehnil.

»To sem že slišal, če se ne motim,« je rekel. »Sam mi je pravil o tem. Le drugače. Precej drugače...«

Premotili so ga koraki za njegovim hrbtom. Na mostovž je namreč prišla gospa Koch. Videti je bila razburjena, obenem pa se je zdelo, da ji gre tudi na smeh.

»Tu imaš zdaj prijatelja,« je rekla. »Zaspal je. Kaj takega pa spet ne. Obišče ga prijatelj, po dolgih letih enkrat, on pa se vrže na posteljo in zaspí.«

Sklenila je roke pred seboj in si prikimala:

»Saj pravim, če bi ne bilo Marte, bi že zdavnaj vse skupaj pustila in šla. Tako pa sem še zmerom tu. Z Marto nimam niti pol toliko skrbi, Marta mi je v veselje in edino to me drži nazaj. Predobro je zame, da bi ji storila kaj takega. Ko pride iz službe, sede za okno, prebere časopis in se ne gane nikamor.«

Tine je gledal zdaj v dekle zdaj v mater.

»Resda,« je rekla gospa Koch. »Ni ji za neumnosti. Često jo moram naravnost priganjati, da se preobleče in da se odpravi na zrak. Prav tako, kakor da ne mara za ljudi. Pa jo imajo vsi radi. Še strankam v trgovini se je tako priljubila, da je ne morejo pozabiti. Ko se je preselila s Starega trga v Preskrbo na Šempetrski cesti, so domala vse prišle za njo. Dekleta res ne morem prehvaliti. Zmerom pravim: Blagor tistemu...«

»Mama, lepo te prosim!«

Marta je planila kvišku. Pramen temnih las, ki si ga je česala ob desnem licu, ji je prekril ves obraz. Za kopreno temnih las pa je bila vsa bleda.

»Kaj je spet,« je rekla gospa Koch. »Kaj je spet narobe? Nikar se ne razburjaj! Mar misliš, da Tine ne ve, da je tako. Še nihče ni rekel o tebi žal besede in res ne vem, zakaj te tudi jaz ne bi smela pohvaliti.«

»Molči, lepo te prosim,« je rekla Marta.

Pognala se je skozi vežo in zaloputnila s kuhinjskimi vrati. Gospa Koch se je osuplo zazrla v Tineta. Ni mogla doumeti hčerinega razburjenja. Toda Tine se je stisnil mimo nje in stopil za Marto.

Stala je pred kuhinjskim oknom in krčevito ihtela.

»Pusti me v miru,« je rekla. »Ne maram usmiljenja.«

Tine je kljub temu stopil proti njej.

»Bodi vendar pametna,« je rekel. »Nihče ne govori o usmiljenju.«

»Pusti me v miru,« je rekla Marta. »Nikogar nočem ob sebi. Kričala bom. Saj vem, vsakomur je enkrat težko in vsakogar je enkrat sram pred samim seboj. Takrat si izmisli, da mora biti dober in pride k meni. Češ, tale z nakaženim obrazom bo vesela moje dobrote. Pustite me v miru, nočem več slišati teh dobrih besed.«

Spet je zaihtela. Morala je nekam stran in izgubila se je v sobo.

Za Tinetom je prineslo še gospo Koch. Bila je radovedna in razburjena, vse obenem, toda zdaj je bil tak tudi Tine. Z njegovega obraza ni mogla razbrati ničesar.

»Kaj je vendar z dekletom?« je rekla. »Včasih se mi zdi tako čudna.«

Tine ji ni privoščil pogleda.

»Ni sile,« je rekel. »Izjokati se mora, to je vse. Nič ne skrbite. Vsakomur, kakor pravi, pride kdaj tako. Njej, Poldetu, meni in tudi vam. Nekaj neznosnega, česar ni moč razumeti. Živimo vsak zase in drug mimo drugega. Kadar kdo že ne more več dalje, se nam odpre, takrat pa je že prepozno.«

In ostala sta brez besed.

Toda gospa Koch se kar ni mogla ločiti od Tineta. Pospremila ga je na mostovž in potem še po stopnišču navzdol. Od tod se je hotela vrniti, vendar si ni mogla kaj, da ne bi stopila vse do dvoriščnih vrat. To pa najbrž že iz navade, zato, da je lahko pogledala še po ulici.

Tine se ni pomiril tako hitro. Spotoma se mu je kovček opletal ob nogah, ko da sploh ne ve zanj. Zdelo se je, da mu bo zdaj zdaj ušel iz rok in da tega ne bo niti opazil.

Že na vogalu Ljubljanske in Središke ulice pa je naletel na Berta. Malone zaletela sta se drug v drugega; Bert je bil namreč še zmerom pijan. Oprijemal se je zida in odstopil za korak, ko da mu oči ne rabijo najbolje in vidi komaj na določeno razdaljo. Končno je zaživel:

»Tine,« je vzkliknil. »Poglej ga no, Tine!«

Opotekel se mu je v objem. Z rokami je motovilil okrog njegovega obraza in Tine se ga je po vsej sili otresel. Vendar ga je bil vesel

in prav gotovo tudi njemu veselja ni štel v zlo. Berta je to srečanje ganilo do solz. Brez dvoma je imel ta dan že marsikaj za seboj.

»Kakšen si,« je rekel Tine. »Že spet pijan.«

»Pijan, pa še kako pijan!«

»Kdaj te bo srečala pamet?« je rekel Tine. »Daj, odvadi se tega. Menda le nisi že tako daleč.«

»Kajpak,« je rekel Bert. »Odvaditi bi se bilo treba. Pa kaj, ko bom moral spet v zapor. Tokrat vem, da mi ne bodo več odpustili. Veš, davi sem moral s papirji v mezdni oddelek Ljudske milice. Kajpak, nič novega. Že stokrat sem bil tam in nikdar se mi ni zgodilo nič hudega. Danes pa je bila kancelija prazna in na mizi je ležala denarnica. Ne bi je vzel, toda ležala je tam in kdo bi vedel, kaj vse je v njej. Pa tudi imelo me je, da bi se napil. Da bi bil vsaj malo vesel. Skratka, nisem mogel, dokler denarnica ni bila moja, in odprl sem jo že na pločniku. Prav ta trenutek, kaj vem, od kod ga je prineslo, pa je prišel mimo miličnik. Povej, ali mi je zapisano na obrazu ali kaj, težko da me je spoznal... A rekel mi je: ‚Bert, si spet kaj ukradel?‘ In kaj sem hotel. ‚Da,‘ sem odvrnil in mu izročil denarnico. Potem sem kar na lepem zajokal. Mislil sem, da mi bodo zaradi tega oprostili. Toda miličnik je rekel, da sem že prevečkrat zapisan. Pa tako in tako nisem jokal samo zato. Bilo mi je zares hudo in sem jokal. Vsak dan mi je teže in veliko prejočem.«

»Bert, Bert,« je rekel Tine. »Spametuj se vendar. Nisi tako težko bolan, da ne bi več mogel ozdraveti.«

»Kajpak. Spametovati bi se bilo treba,« je rekel Bert. »Poglej, poglej, saj govoriš kakor iz knjige. Pa naj te ne bo strah, tudi take ljudi že poznam. Naša blagajničarka, na primer, ni nikdar brez knjige v predalu. Vsako jutro, ko pridem, odloži knjigo, sname očala in pravi: ‚Spet si pijan, Bert. Spametuj se vendar!‘ Pa tudi kurir v Kartonažni tovarni, to sem jaz, je že veliko prebral. Ko sem ležal v Topolščici, tam, med svojimi prijatelji, sem vse dni samo bral. Še ‚Starec in morje‘ sem predelal do kraja in povrh vsega v cirilici. Zdaj ti lahko rečem, tebi in naši blagajničarki, toda predvsem tebi, pusti to, to ni zate. Tudi zame ni, kajpak, knjige so le toliko, da človeka zapeljejo. Ko sem odložil ‚Starca...‘, je še meni, z rano na pljučih, prišlo, da bi ujel veliko ribo. Da bi se vozil po odprtem morju, pod vročim soncem... Si predstavljaš, takoj bi bilo po meni.«

Malce se je oddahnil in pljunil.

»Kajpak, kar se življenja in zdravja tiče, pa vsak po svoje. Življenje je, kako bi rekel, življenje je kakor Milenka. Ti je ne poznaš,

vem, ampak to je zdaj vseeno. Rad sem jo imel, po cele ure sem prestal pred trgovino v Gosposki ulici. Čakal bi jo noč in dan, ko pa sem jo nekajkrat poljubil, brž ko sem jo spoznal, mi ni bilo več zanjo. Da, prav tako je tudi z življenjem. Zdaj ga že lep čas poznam, in le verjemi, ni mi nič več zanj. Zato mi nikar ne prigovarjaj. Samo za nekatere je, to življenje. Za našega Filipa, na primer, ki je kurir kakor jaz. Vsak dan se vozi z Vrhnike, zasluži komaj za vožnjo in cigarete, skratka, nihče ga ne more biti vesel. Pa ga srečam na tovarniškem dvorišču in vprašam: ‚No, Filip, kako je kaj?‘ In odvrne mi: ‚Dobro, kar gre.‘ Morda je celo zares zadovoljen, toda življenje je zaradi tega, kar pomisli, še slabše. To sem si priznal enkrat za vselej, vse po resnici in zdaj samo še pijem.«

Tinetu očitno ni bilo več do prigovarjanja. Stal je pred Bertom in ga poslušal z razžarjenimi očmi. dokler ga ni Bert zgrabil za roko in ga potegnil za seboj.

»Pojdiva,« je rekel. »Ni mogoče, da ne bi dal za kozarec ali dva. Kajpak, saj si tudi tak. Nikar mi ne taji, tudi ti si si že priznal, enkrat za vselej, in vse po resnici. Nikar ne misli, da sem pozabil, kako je bilo tam, ko smo posedali pred kinom Triglav. Že lepa ženska te je prevzela do solz. Kako se po vsem tem ne bi razjokal nad življenjem. Morda je res težko napraviti križ čez vse, tako rekoč vsemu pokazati hrbet, toda verjemi...«

Izenada je obstal in pomembno dvignil levico.

»Le verjemi, ta svet ni za nas. Poglej, že dve leti zahajam vsak večer ‚za progo‘. Tu sem se navadil ljudi in tudi ljudje so me že navajeni. ‚Minka,‘ pravim natakarcici, ko sem še trezen, ‚prinesi mi pol litra in niti kozarca več. To je zame, ki sem bolj slab, več kot dovolj. Pozneje me ne ubogaj! Pijan bom in takrat ne vem več, kaj delam. Morda bom naročal še na veliko. Ne ubogaj me, ti pravim.‘ Pa misliš, da me posluša. Kaj še! Zanjo je liter vina — liter vina. Slišal sem, da se mi potem celo smeje. Vidiš, ta svet ni za nas. Ta svet je za ljudi, ki ga prenesejo dva litra.«

»Ne vem,« je rekel Tine. »Čudno je res s tem svetom. Tako bi rekel, da je namenjen ljudem. Pa kakor je videti, je prav to tisto, kar je narobe. Kako naj vedo, ljudje, mislim, kaj naj bi z njim. Zgradili so visoke hiše in dolge mostove, same velike stvari. Govorijo in pišejo o tisoč kilometrih, o tisoč kilovatih in kaj vem kaj še o čem, se sprašujejo po pravici in po podobnih rečeh, toda po človeku, po meni ali tebi, ne vpraša nihče.«

Bert ga je čvrsto držal za roko.

»Nič ne tarnaj več, Tine,« je rekel. »Kaj boš, zvrnila ga bova pol litra in mir besedi. Ni vrag, da bova potem videla vse lepše. Veš, meni ga je kaj kmalu dovolj. Vsa sreča, brž ko ga čutim, se že smejem.«

Objeta sta prišla na gostilniški vrt. Pod kostanji, pri luči je bilo videti, ko da je Tinetu vino stopilo v glavo, še preden je sploh pogledal v kozarec. Povrh tega so ju tudi gostje sprejeli kot pijanca.

»Bert,« je zaklical nekdo in zastrigel s kartami nad glavo. »Pohiti, čakamo na četrtega.«

Oba s Tinetom sta zavila proti njemu. Bil je Milan.

»Kartal ne bom,« je rekel Bert. »Malo sem pijan. Kadar je tako, ne vidim več prav. Pikov in križev ne razločim med seboj, to mislim. Pa nič zato, danes imam prijatelja. Ta vas bo obral do zadnje pare.«

Posadil je Tineta za mizo in se naslonil na stol za njegovim hrbtom.

Milan je razdelil karte.

»No, kako sta se uredila z ženo,« je rekel Tine. »Te je bila vesela?«

»Ne vem, kaj naj ti rečem,« je dejal Milan. »Prva dva dni, takoj ko sem prišel iz Maribora, sva res norela. Bilo je tako, kakor da sva se znova poročila. Že sinoči pa se mi je zazdelo spet vse po starem. Moral sem pogledati med fante.«

Bert se je obesil Tinetu krog vratu.

»Pa ne, da boš samo kartal,« je rekel. »Tudi pila bova.«

Tine je segel v notranji žep suknjiča in izvlekel denarnico.

»Še tri stotake imam,« je rekel. »S tem si res ne morem veliko pomagati. Ne sebi ne materi ne očetu. Daj, naroči nama liter črnine. Vsakemu pol. Pravzaprav vsem, ki so žejni.«

Milan se je sklonil čez mizo in ga potrepljal po roki.

»Kliči vendar,« je rekel.

»Saj res,« je dejal Tine. Pogledal je karte in nato še ljudi okoli sebe. »Kličem srce as.«